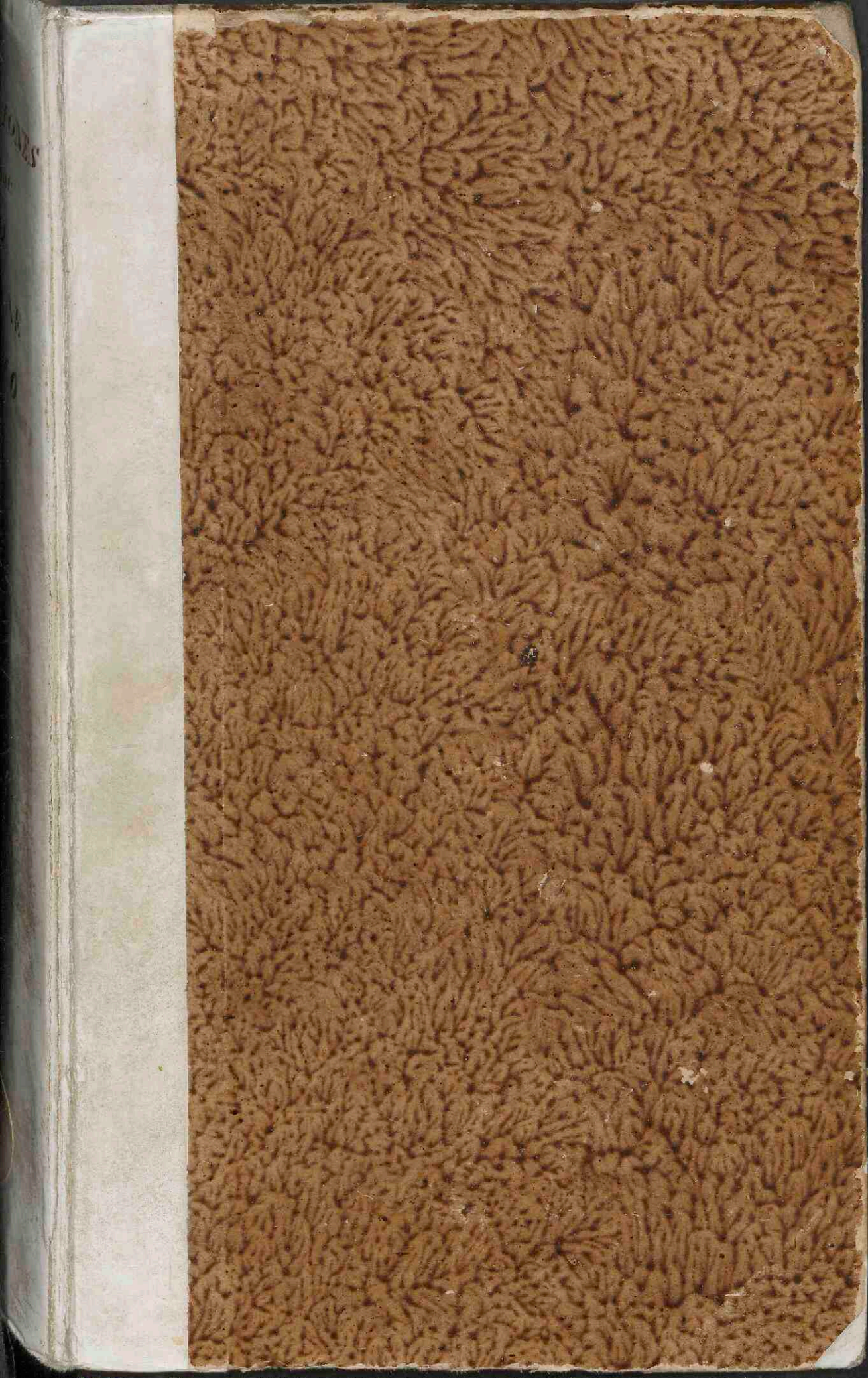

Specimen juris publici inaugurale de potestate gubernatoris- generalis Indiae Orientalis

<https://hdl.handle.net/1874/300268>

Misc. doct.
Qu. n° 192

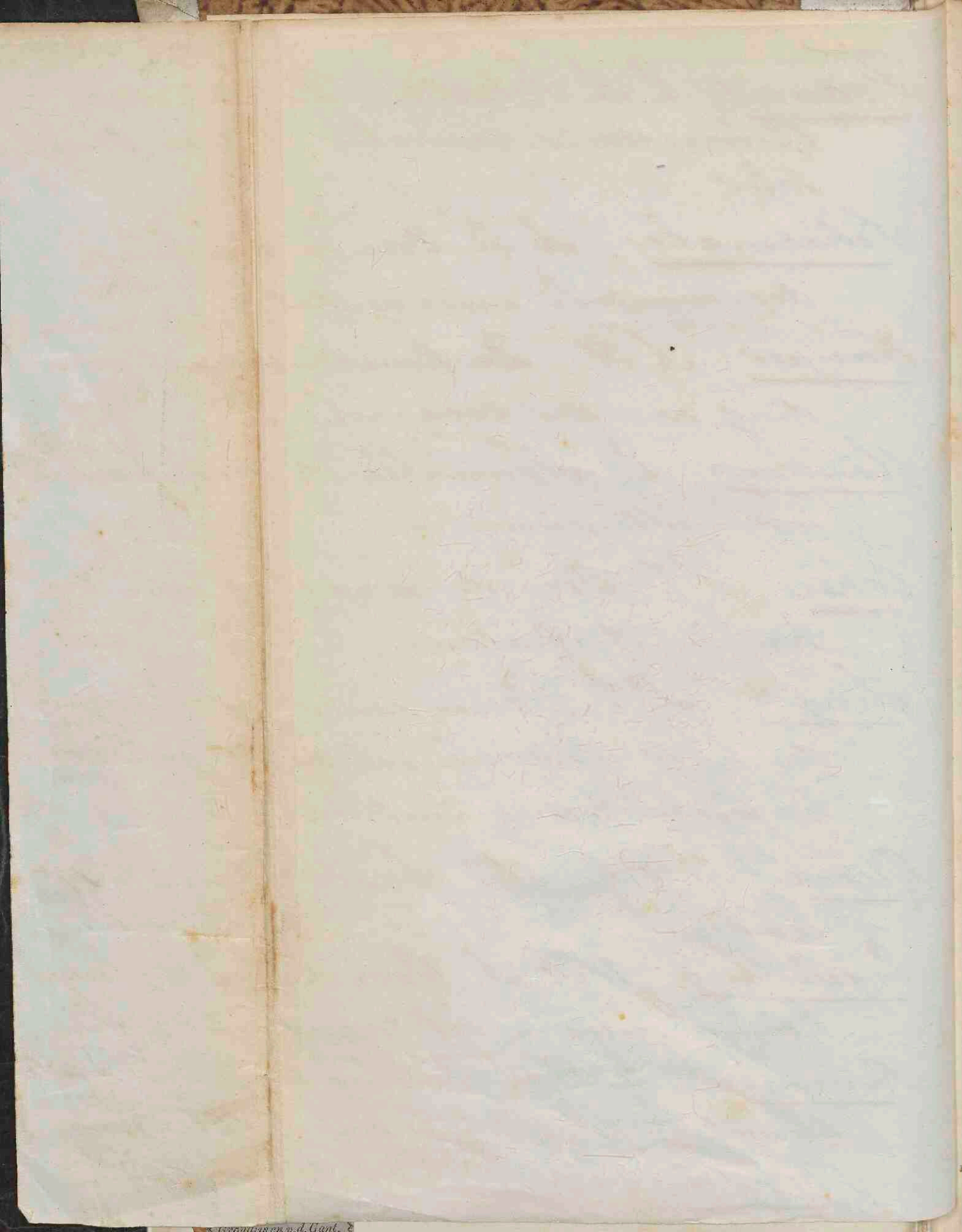
BOEKBINDERIJ

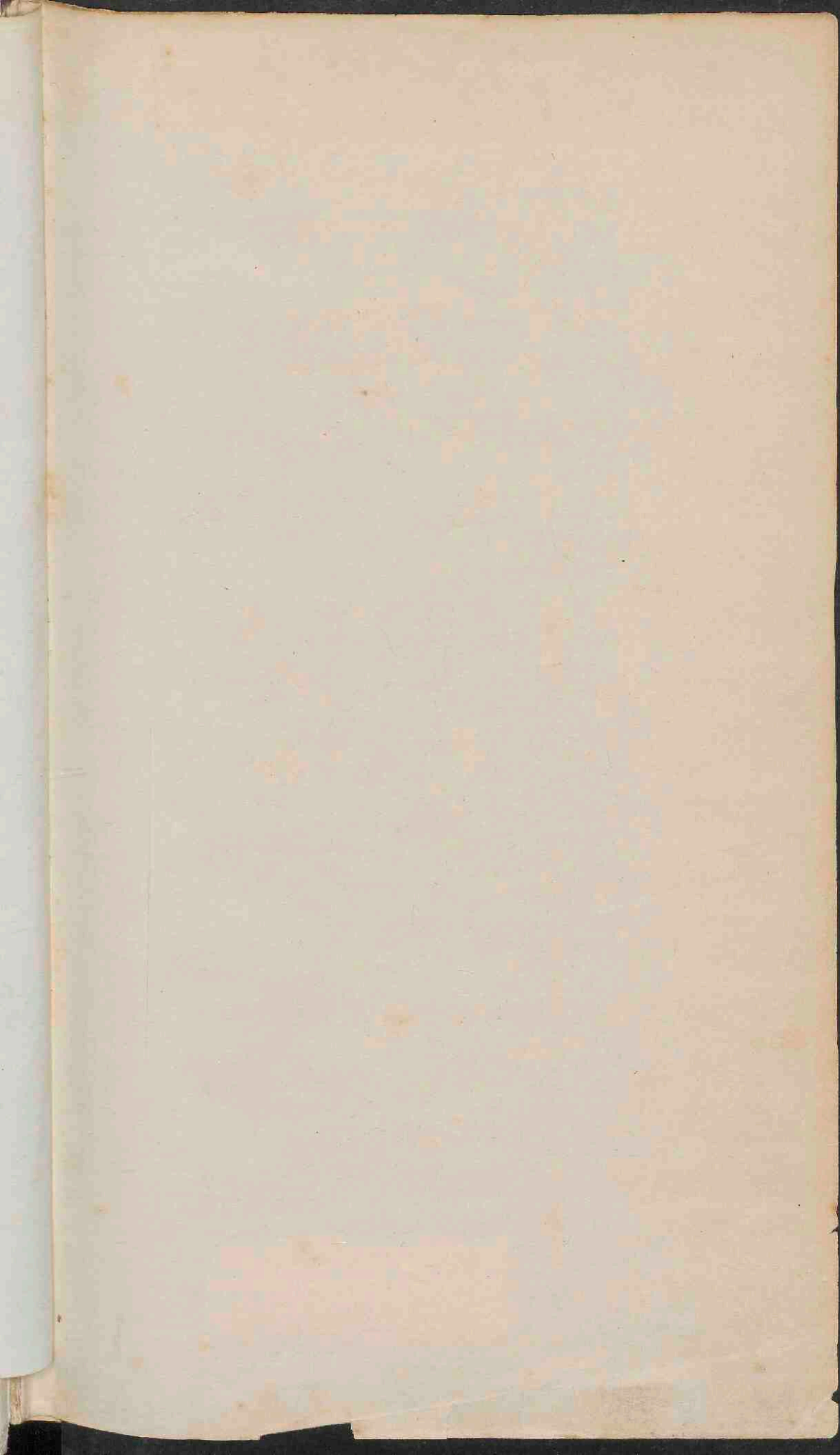
VAN

Grondijs en v.d. Cant.

Utrecht.

1. Francis, E. A. Intveld. De potestate
Gubernatoris-generalis Indiae Orien-
talis
2. Schoemaker, A. H. Over de werking
des musculi intercostales.
3. Kuyper, A. H. De kunstmatige veruy-
ding van den vogappet.
4. Glonkooop, E. Nonnulla de cura februum
intermittentium
5. Cohen, S. J. Over de wreking van teg-
ters in strafzaken.
6. Hingst, S. J. Praeve eener geschiedenis
der historische School op het gebied van
het privaatrecht in Duitschland.
7. Quack, H. P. G. Het Anatomieën in de 14^e
eeuw.
8. Engelenberg, J. P. A. Over de leer der nego-
torum actio in het Romeinsche recht.
9. Hemmers, H. B. S. Verslag der chirurgische
kliniek en polykliniek aan de Utr. Hooge-
school van 1 Sept. 1858 tot 31 Aug. 1859.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0490 0589

1879/60 III

SPECIMEM JURIS PUBLICI INAUGURALE
DE
POTESTATE GUBERNATORIS-GENERALIS
INDIAE ORIENTALIS

QUOD,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI
BERNARDI TER HAAR,
THEOL. DOCT. ET PROF. ORD.,

NEC NON
AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,
ET
NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus

SUMMISQUE
IN JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,
IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA,
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,
PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

EMANUEL ALEXANDER INTVELD FRANCIS,
Padangensis.

A. D. II M. JULII, ANNI MDCCCLIX, HORA I.

—
Trajecti ad Rhenum.

TYPIS MANDARUNT KEMINK ET FILIUS.

MDCCCLIX.

REPUBLICAN PARTY PLATFORM

POTESTATE GUBERNATORIS-GENERALIS

IN REBUS CIVILIBUS

CAUSAS OMNES ET QUASLIBET

IN TERRA ET SUB TERRA

DE RE ET DE IURE

IN OMNIBUS PARTIBUS

REIPUBLICAE

ET IN OMNIBUS

Partibus Terrarum

IN REBUS CIVILIBUS

ET IN REBUS

CIVILIBUS

ET IN REBUS

IN REBUS CIVILIBUS

ET QUASLIBET

CAUSAS OMNES ET QUASLIBET

IN REBUS CIVILIBUS

ET IN REBUS CIVILIBUS

ET QUASLIBET

AAN

MIJNE DIERBARE OUDERS

OPGEDRAGEN.

MINE DIRECTORATE ORDERS

1910

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER DE OOST-INDISCHE COMPAGNIE.

	biz.
§ 1. Zijne Magt	1.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	6.
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Indie	10.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	11.

HOOFDSTUK II.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL IN DE VOORSTEL- LEN DER COMMISSIE TOT DE INDISCHE ZAKEN AAN HET STAATSBEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK.

§ 1. Zijne Magt	14.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	18.
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Indie	19.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	20.

HOOFDSTUK III.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER HET KONINGRIJK HOLLAND.

§ 1. Zijne Magt	22.
---------------------------	-----

	blz.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	24
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Indie	25.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	26.

HOOFDSTUK IV.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER DE FRANSCHHE HEERSCHAPPIJ	28.
--	-----

HOOFDSTUK V.

DE MAGT VAN DEN LUITENANT-GOUVERNEUR VOOR JAVA ONDER DE ENGELSCHHE HEERSCHAPPIJ	29.
--	-----

HOOFDSTUK VI.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE DER REGERINGS-REGLEMENTEN VAN 1815, 1818, 1827, 1830.	
--	--

§ 1. Zijne Magt	31.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	35.
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Nederlandsch Indie	37.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	38.

HOOFDSTUK VII.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE HET REGERINGS-REGLEMENT VAN 1836.	
--	--

§ 1. Zijne Magt	40.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	44.
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Nederlandsch Indie	45.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	46.

TWEEDE GEDEELTE.

EENIG HOOFDSTUK.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE DE
THANS VIGERENDE ORGANIEKE WET VAN 1854 —
HOUDENDE VASTSTELLING VAN HET REGLE-
MENT OP HET BELEID DER REGERING
VAN NEDERLANDSCH INDIE.

	blz.
§ 1. Zijne Magt	47.
A. In gewonen tijd	51.
B. In bijzondere gevallen en omstandigheden	56.
§ 2. Zijne verhouding tot de Justitie	58.
§ 3. Zijne verhouding tot den Raad van Nederlandsch Indie	61.
§ 4. Zijne verhouding tot het Opperbestuur	64.

E R R A T A.

pag.	1	reg.	11	v. o.	staat:	geplaatst,	lees:	gesteld.
"	1	"	1	"	"	genoemde	authentieke,	lees: genoemde.
"	2	"	17	v. b.	"	eenen,	lees:	vermeldt een.
"	2	Noot	1	"	"	LAUD,	"	laud.
"	3	reg.	20	"	"	der,	"	de.
"	5	noot	1	"	"	KAMERLING,	"	CAMERLING.
"	6	reg.	9	"	"	godsdienst	„om,	lees: godsdienst. „Om.
"	6	"	18	"	"	ter,	lees:	ten.
"	7	"	7	"	"	ter	civiele als	ter criminele, lees: ten
						als	ten	criminele.
"	7	"	5	v. o.	"	sententie,	lees:	sententiën.
"	8	"	7	v. b.	"	gebleken,	"	gebleken.
"	8	"	4	v. o.	"	bedanking,	"	ontslag.
"	9	"	2	v. b.	"	zijne,	"	zijn.
"	9	"	10	"	"	oefende,	"	oefenden.
"	9	"	18	"	"	in	"	aan.
"	9	"	11	v. o.	"	vercaagde,	"	vereenigden.
"	11	"	1	v. b.	"	buitengewoone,	"	buitengewone.
"	11	"	10	"	"	genoemden,	"	genoemde.
"	13	"	9	"	"	aan,	"	voor.
"	15	"	13	v. o.	"	eene,	"	is dit eene.
"	15	noot	1	"	"	van Charter,	"	van het Charter.
"	16	reg.	4	v. b.	"	daartegen,	"	daarentegen.
"	17	"	8	"	"	op	"	over.
"	20	"	9	v. o.	"	vermeld, is,	"	vermeld is,
"	23	"	7	"	"	preparatoires,	"	preparatoire.
"	23	"	11	"	"	dewelke,	"	welke.
"	24	"	9	v. b.	"	mede gedeeld,	"	medegedeeld.
"	25	"	6	"	"	lijnregtige,	"	lijnregten.
"	26	"	4	"	"	aldan,	"	al dan.
"	32	"	9	v. o.	"	vermeldt,	"	vermeldt.
"	32	"	2	"	"	rade,	"	Rade.
"	34	"	7	"	"	op,	"	over.
"	36	"	1	"	"	Regts-Collegie	"	Regts-Collegie.
"	41	"	8	v. b.	"	de Gouverneur	"	van den Gouverneur.
"	41	"	8	"	"	de Indische	"	den Indischen.

HOOFDSTUK I.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER DE
OOST-INDISCHE COMPAGNIE.

---

§ 1. *Zijne Magt.*

Op den voorgrond moeten wij de aanmerking plaatsen, dat, gedurende het bewind der Oost-Indische Compagnie, van de magt van den Gouverneur-Generaal slechts in zoverre sprake kan zijn als zij met de *Raden van Indië* gezamenlijk werd uitgeoefend. Wèl was de Gouverneur-Generaal aan het hoofd van het koloniale bestuur geplaatst, als zoodanig in Indië beschouwd en behandeld, en genoot hij vele voorregten; wèl zegt de inleiding tot de Instructie van 1617, dat de Gouverneur-Generaal het hoogste gebied en opperste gezag mag hebben over alle forten, kantoren, plaatsen, schepen, officieren en dienaaren in dienst of onder het gebied der Compagnie in de Oost-Indiën; wèl blijkt uit het laatste ons bekende Regerings-Reglement van den tijd der Compagnie, uit de Instructie van 1650, dat men zich nimmer kon vereenigen met de afschaffing van een generaal opperhoofd — maar des ondanks zijn zoowel de genoemde authentieke

officiële stukken, als ook de Instructien van 1609 en 1632, evenvele bewijzen, dat de Regering van Nederlandsch Indie bij *Gouverneur-Generaal en Raden* berustte. Al deze verordeningen zijn gearresteerd voor *Gouverneur-Generaal en Raden*. Hun bloote vorm ware dus reeds genoeg om het gezegde te bevestigen: hun inhoud echter laat daaromtrent niet den minsten twijfel over. Zoo stelt de Instructie van 1609 bij haar eerste artikel den Raad van Indie in, als „een ligchaam of collegie van regering over alle actien en zaken van gansch Indie, de Nederlandsche Compagnie betreffende;” terwijl vele andere artikelen aan dit Collegie, (waarvan ook de Gouverneur-Generaal lid was), zelfs aangelegenheden, die anders altoos en overal eenhoofdig beheerd worden, bijv. militaire zaken, ¹ ter behandeling overlaten. Het placaat, waarbij de Staten-Generaal de evengenoemde Instructie hebben bekrachtigd, eenen Gouverneur-Generaal ² „om, met de Raden nevens hem gesteld of nog te stellen, alles aldaar in goede orde ten dienste der Vereenigde Nederlanden en de generale O. I. Compagnie, te stellen en te houden; op de verzekering van de landen, forten en plaatsen van onzentwege aldaar gehouden, orde te stellen en te onderhouden; Regt en Justitie, zoo in 't Crimineel

---

¹ Art. 2.

² Op het behoud van dien titel was het opperbestuur zeer gesteld. Toen eens een Gouverneur-Generaal, zijn einde nabij gevoelende, met de Raden eenen opvolger aanwees onder den titel van *President van den Raad van Indie*, keurde het bewind der compagnie (de kamer der XVII.) dit zeer af, en gelastte onmiddelijk aanneming van den titel van Gouverneur-Generaal (CANTER CAMERLING, diss. LAUD p. 38).

als in 't Civiël, te administreren; en voorts alles te doen, volgens de Generale en Particuliere Instructien" enz.

De Instructie van 1617 omschreef den werkkring der Raden van Indie aldus: „Assistentie met raad en daad in alle zaken; generale directie, zoo van den handel, oorlog en regering, als ook in het administreren van de Justitie in alle civiele en criminele zaken." Waar deze instructie van bevoegdheid spreekt, maakt zij nooit gewag van den Gouverneur-Generaal alleen, maar altijd van den Gouverneur-Generaal *en Raden*. Hetzelfde geldt van de Instructie van 1632, welke dienaangaande, de vorige van 1617 uitdrukkelijk handhaaft.¹

Eindelijk behoudt de laatste Oostindische organieke wet uit den tijd der Compagnie, de Instructie van 1650, den vorm der regering, bestaande in een *Gouverneur-Generaal en verscheidene Raden van Indie*, „als voor de Generale Compagnie het zekerste en respectueuste zijnde."²

Men leest verder in hetzelfde staatsstuk, dat Gouverneur-Generaal *en Raden* te zamen één collegie maken, waarin alle zaken, der Generale Compagnie aangaande, verhandeld moeten worden,³ en die de geheele Regering van Indie vormen.

Uit het vorenstaande blijkt dus meer dan voldoende dat gedurende het bewind der Oost-Indische Compagnie een beginsel gold, dat haar lang overleefde:⁴ namelijk

¹ Art. 96.

² Mr. MYER, Verzam. blz. 74.

³ Mr. MYER, blz. 105.

⁴ Verg. Art. 181 der Instr. van 1807. en Art. 2. der reglementen van 1815, 1818, 1827 en 1830.

dat de Gouverneur-Generaal, met en benevens den Raad, zamen de Nederlandsch-Indische regering uitmaakte.

Of dit beginsel *in de praktijk* hetzelfde gezag had als *jure*, is eene vraag, met welke beantwoording wij ons hier niet hebben onledig te houden, te minder daar er nog gelegenheid zal zijn hierop nader terug te komen.¹ Maar keeren wij tot het onderwerp terug.

De wetgevende magt werd reeds vroegtijdig aan Gouverneur-Generaal en Raden toegestaan. Zij waren bevoegd tot het maken van keuren, ordonnantien en instructien.² De verdiensten van het Nederlandsch-Indische Bestuur in het tot stand brengen van eene codificatie van burgerlijken strafrogt, alsmede de daarvan geleverde proeven, zijn reeds naar waarde geschat door den Heer P. MYER in zijne hoogst belangrijke „Bijdrage tot de geschiedenis der Codificatie in Nederlandsch Indie.”³

De Gouverneur-Generaal was opperbevelhebber van leger en vloot, eene magt, die, naar het schijnt, niet altijd door hem met den Raad werd gedeeld, maar wel eens tegen leden van dit ligchaam gebezigd werd, die hij deed in hechtenis nemen.⁴

---

¹ Onder de rubriek „Verhouding van den Gouverneur-Generaal tot de Raden van Indie.”

² Art. 80. der Instr. van 1617.

³ Geplaatst in den jaargang van 1839 van het *Indisch tijdschrift* en in de Nederlandsche Jaarboeken voor Regtsgeleerdheid en Wetgeving, deel 3. blz. 447.

⁴ CANTER CAMERLING, specimen juris publici Belgici inaugurali, exhibens quaedam de potestate Gubernatoris Generalis res et territoria societatis Batavae. in India Orientali, dirigentis. L. B. 1778. p. 50. in margine; 112.

Dat het beleid van alle militaire zaken bij Gouverneur-Generaal en Raden berustte, vereischt geen nader be-
toog.¹ Gouverneur-Generaal en Raden mogten in drin-
gende gevallen op eigen gezag tegen Indische vorsten en
volken oorlog voeren, hetzij defensief, hetzij offensief;²
tegen Europesche natien niet dan bij wijze van verdedi-
ging. Het sluiten van vrede was slechts in uitersten
nood geoorloofd en vereischte eenparige goedkeuring van
alle tegenwoordige Indische Raden.³

De keus van den zetel der Regering en zijne veran-
dering stond aanvankelijk ook bij Gouverneur-Generaal
en Raden.⁴ Het Indische Bestuur benoemde, verplaat-
ste, ontsloeg, ja, mogt zelfs terug zenden alle ambtena-
ren,⁵ (behalve die waaromtrent anders bepaald was.) Het
hield tevens streng toezigt op alle dienaren der Compag-
nie.⁶ De magt van den Gouverneur-Generaal en Raden
tot het heffen van belastingen wordt wel door schrijvers⁷
beweerd; de instructien echter zwijgen hieromtrent. Hoe
dit nu ook zij, het nauwlettend toezigt der Compagnie
op het beheer van hare finantien blijkt, onder anderen,
uit het verbod aan alle hare opperhoofden of ministers
om over hare goederen of gelden alleen te beschikken
of die te beheeren, in welke gevallen de in rang lagere

¹ CANTER KAMERLING, p. 48.

² Instr. 1617, Art. 45. Cf. CANTER CAMERLING, p. 46.

³ Art. 50 der Instr. van 1617.

⁴ Artt. 11 en 12. der Instructie van 1609.

⁵ Artt. 30 en 31. Instr. 1609. Art. 8. Instr. 1617.

⁶ Art. 5. der Instr. 1632.

⁷ Cf. CANTER CAMERLING, p. 48.

ambtenaar aldaar mede aanspraaklijk blijft.¹ Het regt van gratie (destijds *remissie* of *pardon* genoemd) was in zeer beperkte² mate aan de Indische Regering toegekend, en kort daarna haar geheel onttrokken.³ Zoolang het bestond, bepaalde het zich tot lijfsgenade, en werd aan den Gouverneur-Generaal uitdrukkelijk verboden ten dezze tegen het gevoelen der meerderheid van den Raad te handelen.

Wij besluten met de magt van den Gouverneur-Generaal en Raden betreffende de godsdienst „om de religie met de policie in goede eenigheid en harmonie te houden,” oefende de Indische Regering een toezigt daarop uit, bestaande in de aanstelling van een *commissaris politicus* ter bijwoning van kerkelijke vergaderingen, in het verbod van correspondentie der Oost-Indische predikanten met de Nederlandsche kerken buiten kennis van Gouverneur-Generaal en Raad, en in de opzending van al hunne brieven (met die der Regering) aan het bewind der Compagnie ter fine van lectuur en bestelling.⁴

§ 2. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

Aanvankelijk bestuurden Gouverneur-Generaal en Raden ook de regtspleging, en waren dus tevens de regterlijke magt. Zij beoordeelden en beslisten, onder anderen, alle misdrijven op de aanklagt van den Fiscaal der Compagnie;⁵ zij

¹ Instruct. 1650 in MYER verz. blz. 114.

² Instruct. 1650 in de verz. van Mr. P. MYER blz. 110.

³ De resolutie van 26. November 1657 behield dit prerogatief voor de Hooge Regering (denkelijk de Staten-Generaal).

⁴ Instr. 1650. in MYER verz. blz. 112 en 113.

⁵ Art. 3. Instr. van 1609.

mogten in alle civiele, criminele en halszaken regt doen, sententie geven, en die, zonder admissie van eenig verder appel of provocatie, ter executie stellen.¹

Spoedig veranderde deze regtspraak in een zeker toezigt en zorg voor de Justitie: als kort en goed regt op den grondslag der vaderlandsche instructien en praktijken zoo ter civiele als ter criminele,² verlot tot procedure ten principale in alle zware misdaden en wel staatsmisdaden, als conspiratie, verraad, enz.,³ en de zorg voor het beleid aller justitiezaken „conform de fundamenten en maximen van de Regering der Geunieerde Provinciën en order daartoe gegeven.”⁴

De onafhankelijkheid der regterlijke magt en hare scheiding⁵ van de politieke had niet veel later plaats. Gouverneur-Generaal en Raden van Indie moesten alle resolutien en condennatien van den Raad van Justitie des kasteels te Batavia effect laten sorteren, zonder eenige delinquenten, bij vorm van pardon,⁶ van de opgelegde straf te versoonen, veel min de sententie en proceduren, op de aanklagt van den Fiscaal van Indie in regten gebragt en aldaar geintenteerd, te *annulleren* en den voortgang derzelve te beletten tot groote kleinachting en disrespect van den Raad van Justitie; eene manier

¹ Art. 8. Instr. van 1617.

² Artt. 1 en 2. Instr. 1632.

³ Art. 3. Instr. 1632.

⁴ Art. 96 eodem.

⁵ Zie echter uitzonderingen op dit beginsel bij MYER, verz. in de noot op blz. 107 en 108.

⁶ Vergl. echter hetgeen hierboven als regt van gratie is vermeld.

van doen, al te souverain, buiten orde, tot vilipendie van de justitie, die in den persoon van den Gouverneur-Generaal geenszins mag geleden worden.¹

Of er voor den Gouverneur-Generaal als gedaagde in burgerlijke zaken een zoogenaamd *forum privilegiatum* bestond, is mij, bij gemis der hiertoe benoodigde bronnen, niet gebleken.

Wat de strafzaken betreft, mogt de Raad van Justitie des kasteels te Batavia als opperste Indisch gerechtshof den Gouverneur-Generaal vervolgen en straffen ter zake van verraad; waaruit men kan opmaken, dat hij voor alle andere strafzaken slechts in Europa competente regters vond. Bij artikel 35 van het octrooi der Compagnie van 1602 was aan den Gouverneur-Generaal zoo hij zich verongelijkt achtte, een beroep vergund op de Staten-Generaal, die op 14 April 1718 deze uitlegging er aan gegeven hebben: dat in het vervolg zoodanig beroep niet toegelaten zoude worden, dan vóór het antwoord op de dagvaarding van den Indischen Regter en indien er geen vonnis bij verstek gewozen was; anders bleef slechts het gewone middel van revisie over.²

Als regel mag dus worden aangenomen dat de Gouverneur-Generaal wegens strafzaken niet in Indie teregt

¹ Instr. van 1650 in MYER, verz. blz. 108 en 109.

² Verg. CANTER CAMERLING, p. 41 noot 88. In de laatste wordt het geval vermeld, dat een Gouverneur-Generaal op zijne terugreis ná bedanking, op de Kaap de Goede Hoop in hechtenis genomen, naar Oost-Indie terug gebragt en aldaar gevangen gehouden werd. Nadere bijzonderheden dienaangaande vindt men in DU BOIS, Vies des Gouverneurs Généraux des Indes p. 332.

stond. — Nu evenwel ligt een andere vraag zeer voor de hand. Wie was in Nederland zijne competente regter?¹ Viel hij onder de regtsmagt der Staten-Generaal, als zijn Souverein en die der Kolonien? Dan wel keerde hij door zijne aanwezigheid in het moederland tot zijn gewoon forum terug, het Provinciale hof, daar elke Provincie in regtszaken souvereiniteit had, en door het *privilegium de non evocando* tegen alle inmenging en aauraking ijverzuchtig waakte? — Wij gelooven het laatste op de navolgende gronden: De Staten-Generaal oefende deze regtsmagt bijna nooit uit, dan na voorafgaande speciale toestemming der Staten-Provinciaal of onder voorbehoud hunner nadere goedkeuring. — Het hof van Holland adviseerde op aanvraag der Staten van de Provincie in 1654, dat zij, die tegen de Staten-Generaal zelfs in Generaliteits-landen (dus ook in de Kolonien) misdreven hadden, na terugkeer in de vereenigde Nederlanden wederom in dezelfde regtsmagt als vroeger onderworpen werden. Met dit gevoelen vereenigde zich de Staten van Holland en Westvriesland; dientengevolge verscheen het placaat van 3 October 1656, waarbij omtrent hen, die, in dienst en eed der Generaliteit staande, misdreven hebben, bepaald is: „Dat alle en een eygelyk van deeze voorz onse onderdanen en ingesetenen van onsen Lande, van hoedanig soort, staat, qualiteyt ofte conditie dezelve zoude mogen weezen, ook diegeene, die in dienst ende eedt van de generale Regering van de Unie geemployeert werden, ofte voormaals geemployeert zijn geweest, binnen onsen Landen van Holland ende West Vricsland in eenige

¹ Zie CANTIER CAMERLING, p. 42 seqq.

van de voorz. andere Provinciën, ofte onder het district van dezelve generale Regeringe, ofte daarbuyten: ende binnen de den voorz. Landen komende, hetzij omme van haar verhandelde aan de Generaliteyt rapport te doen, ofte van haar actien reden en rekenschap te geven ter saecke van delicten, alhoewel in de voorz. dienst, en in het stuk van haar officie begaan, allen in Rechten aanspreekelyk en strafbaer zyn, voor soodanige Rechter, daaronder dezelve, binnen deze Landen wonende, sorteren, ofte alwaer zy ten tyde van het aannemen van haeren dienst ghesorteed hebben.”¹

§ 3. *Zijne verhouding tot den Raad van Indie.*

Reeds van elders kennen wij het beginsel ten deze: dat Gouverneur-Generaal en de Raden zamen de Regering vormen. — Men make hieruit echter volstrekt niet op, dat de Raad ofschoon hij het gezag van den Gouverneur-Generaal in menig opzigt tempert,² boven dezen staat; bewijzen van het tegendeel ontbreken geenzins.³

De Gouverneur-Generaal presideert den Raad en heeft, bij staking, eene dubbele stem;⁴ bepaalt, in overleg met dit Collegie, de vaste zittingdagen, en, *alléén* de bui-

¹ Groot Placaatboek II bl. 1157 en 2461.

² Bv. het verleenen van lijfsгенade en het maken van vrede, waarvoor wij naar de vroegere rubriek verwijzen.

³ CANTER CAMERLING, p. 36, 37 en 41 omtrent hetgeen tusschen den Gouverneur-Generaal Camphuyzen en den Indischen raad voorviel.

⁴ Art. 5. Instr. 1617. en Instr. 1650. bij MYER, blz. 106.

tengewoone vergaderingen; houdt toezigt op de werkzaamheden aan leden van den Raad opgedragen; ¹ belast hen met een deel der officiele correspondentie, en assumeert (gezamenlijk met dit collegie) ² iemand van de oudste gekwalificeerde kooplieden als extra-ordinaris Raad, zoo noodig, opdat er altijd zeven stemmen zijn. ³

Wij voegen bij het gezegde de onderteekening aller afgekondigde verordeningen, zoowel door de Raden als door den Gouverneur-Generaal, ⁴ en het verbod aan laatstgenoemden, om de aan het adres der Indische Regering toegezonden brieven van het bewind der Compagnie of der buitenkantoren elders te openen dan in volle vergadering. ⁵

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*

Het opperbestuur werd door de Compagnie uitgeoefend op den voet van haar octrooi. Een collegie van zeventien ⁶ leden, meer bekend onder den naam van *de Kamer (of vergadering) van zeventienen*, die ook wel eens den weidschen titel van *Meesters en Betaalheeren van Gouverneur*

¹ Instr. 1650. in MYER verz. blz. 106.

² Eene eigenmagtige benoeming tot Raad extra-ordinaris door den Gouverneur-Generaal Speelman werd onmiddelijk afgekeurd van wege het opperbestuur, dat den alzoo benoemde terstond ontsloeg. Cf. CANTER CAMERLING, p. 35.

³ Instr. 1650. MYER, verz. blz. 105.

⁴ CANTER CAMERLING, p. 36.

⁵ Instr. 1650 en Resolutie van 12 Oct. 1696. MYER, blz. 112.

⁶ MYER, blz. 5 noot.

verneur-Generaal en Raden aannamen, vormde het bewind der Compagnie, en regelde hare zaken òf in volle vergadering, òf bij wijze van commissie door een gedeelte zijner leden. Dit collegie was dus, om zoo te zeggen, behoudens de regten der Staten-Generaal,¹ de chef van den Gouverneur-Generaal, dien het benoemde en ontsloeg, instructien en orders gaf; deze waren zooveel mogelijk volgens den geest der vaderlandsche instellingen, en waren dus op humane en verlichte beginselen gegrond, en lieten aan het Indische bestuur ruime magt; behalve waar het den handel en de daarmede verwante onderwerpen betrof. Hierover waren zeer naauwkeurige en hoogst uitvoerige voorschriften gegeven, die gezamentlijk en afzonderlijk één doel hadden: Bescherming van den handel, het monopolie en commercieel stelsel der Compagnie, namelijk het waken tegen alle mogelijke en denkbare concurrentie. Hiertoe behooren de bevelen omtrent inventarisatie, boekhouding, balans, jaarlijks verslag, culturen, verscheping, informatien, tractaten, en vele andere, welke zich tevens op het gebied der politiek en admini-

---

¹ Eene opnoeming van deze regten ligt buiten ons bestek. Wij bepalen ons derhalve tot vermelding van eenige voorbeelden. De Gouverneur-Generaal moest den eed van getrouwheid doen aan de Staten-Generaal, die bij placaten de Instructie van 1609, 1613 en 1617 bekrachtigde; het bewind der Compagnie was gehouden, om de drie jaren opening en uiteenzetting van den stand harer zaken aan de Staten-Generaal te doen; en de Gouverneur-Generaal, die zich door eene beslissing van de Compagnie verongelijkt achtte, had het regt van beroep op de Staten-Generaal (verg. het Octrooi van 1602).

stratie uitstreckte. De verpligting van den Gouverneur-Generaal tot gehoorzaamheid aan de hem van hoogerhand gegevene orders zal evenmin een nader betoog vereischen als zijne verantwoordelijkheid, over welke gevolgen wij hierboven gesproken hebben aan het slot der rubriek „Verhonding van den Gouverneur-Generaal tot de Justitie.”

Eindelijk zij hier nog vermeld, dat in 1796 de kamer der zeventien als bewind der Compagnie ¹ plaats maakte aan het door den Staat ingestelde „Comité tot de zaken van den Oost-Indischen Handel en Bezittingen.” Op dit comité ² ging dus ook het opperbestuur over.

---

¹ Haar Octrooi was wel bij publicatie der Nationale vergadering tot ultimo December 1799 verlengd, maar bestond reeds in 1798 niet meer. (MYER, verz. blz. XIII der inleiding).

² Later, in 1800, op den raad der Aziatische bezittingen en etablissementen, welk ligchaam op zijne beurt verantwoordelijk en ondergeschikt was aan een uitvoerend Bewind, dat deszelfs leden benoemde en ontsloeg (verg. artt. 232 en 234 der staatsregeling van 1798 en art. 47 der staatsregeling van 1801.)

HOOFDSTUK II.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL IN DE VOORSTELLEN DER COMMISSIE TOT DE INDISCHE ZAKEN AAN HET STAATSBEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK.

---

§ 1. *Zijne Magt.*

Het Staatsbewind der Bataafsche Republiek benoemde, bij besluit van 11 November 1802, eene Commissie, om van advies en consideratie te dienen omtrent de organisatie van handel en bestuur in Oost-Indie. Deze Commissie legde spoedig hare denkbeelden bloot en kweet zich van hare taak door aanbieding in 1803 van een seccret Rapport met bijlagen, waaronder een Charter tot vestiging van de regering en het bestuur der Aziatische bezittingen benevens eene Instructie voor den Gouverneur-Generaal van Bataafsch-Indie. Het rapport kan als memorie van toelichting op de bijlagen worden aange-merkt.

Om dezelfde redenen, die den Heer MYER genoopt hebben tot opname dezer staatsstukken in zijne verzameling, zien wij eveneens aanleiding om voor zooveel het ons onderwerp betreft daarvan te gewagen.

Deze ontwerpen kunnen namelijk voor een groot deel beschouwd worden als de grondslag der latere organieke reglementen, waarbij het beleid der koloniale regering voor Oost-Indie is vastgesteld.

Niet weinige beginselen en bepalingen der ontwerpen werden dan ook, zoo als wij meermalen zullen zien, door de Reglementen hetzij gaaf, hetzij ten gevolge der veranderingen van tijden, begrippen en omstandigheden gewijzigd overgenomen. De magt van den Gouverneur-Generaal wordt naar de voorstellen der Commissie deels *in*, deels *buiten* Rade uitgeoefend. Vermits echter de Gouverneur-Generaal zelfs tegen het gevoelen der meerderheid van den Raad mag beslissen,¹ eene hoogst belangrijke uitbreiding zijner magt, welke van dien tijd dagteekent.

Het komt mij voor niet ondoelmatig te zijn om de behandeling van het onderwerp hier volgens dezen maatstaf te splitsen. De hooge Regering van Bataafsch-Indie (zijnde Gouverneur-Generaal en Raden) heeft de wetgevende magt, mag daarvan echter nimmer in strijd met het Charter gebruik maken.² Het hoogst uitvoerend gezag³ berust bij den Gouverneur-Generaal, hij is opperbevelhebber der Land- en Zee-magt⁴ heeft het beleid van den oorlog maar behoeft voor capitulatie de toestemming van den Raad tegen wiens gevoelen hij ten deze nimmer mag beslissen.⁵

¹ Art. 24. van Charter.

² Art. 7. Charter.

³ Art. 5. Ch.

⁴ Art. 50. Ch.

⁵ Art. 36. Ch.

Slechts in zeer dringende gevallen mag de Gouverneur-Generaal en Raden aan Indische vorsten en volken oorlog verklaren of met hen alliantie sluiten. ¹

Daartegen behoort tot zijne gewone bevoegdheid het aangaan, ratifiëren of vernieuwen van andere verbonden met Aziatische vorsten en volkeren, uit naam en van wege de Bataafsche Republiek. ²

De magt van den Gouverneur-Generaal tot behoud der orde geregtigt hem tot voorloopige inhechtnisneming van personen die voor de rust gevaarlijk zijn, buiten Rade en in Rade, ³ tot hunne verwijdering, zonder regterlijke tusschenkomst, uit de Kolonie. ⁴ Insgelijks wordt zijne vergunning in Rade vereischt met bepaling der voorwaarden, voor vestiging van particulieren en verblijf van ontslagen ambtenaren. ⁵ De Indische Regering maakt eveneens ten opzichte der uitoefening der godsdienst van alle gezindheden zoodanige voorschriften als zij tot weeringe van desorders dienstig oordeelt. ⁶

De Gouverneur-Generaal in Rade benoemt en ontslaat alle ambtenaren; die der vierde klasse definitieflijk, die der drie eerste klassen ⁷ onder goedkeuring van het op-

¹ Art. 19. Ch.

² Art. 18. Ch.

³ Art. 21. Ch.

⁴ Art. 22. Ch.

⁵ Art. 54. Ch.

⁶ Art. 13. Instr.

⁷ Boven deze klassen staan en in geene derzelve vallen de Gouv.-Gen., de leden van den Raad, de President en leden van het Hooge Geregthof en de Javaansche of inlandsche ambtenaren. Art. 44. Ch.

perbestuur. ¹ Voor avancement stelt het Charter vaste regelen.

Gratie en abolitie zijn eveneens attributen der magt van het Indisch Bestuur, mits conform het advies van het Hoog Gerechtshof, daar anders het Opperbestuur beslist.

Van de overige magt van den Gouverneur-Generaal, hetzij in hetzij buiten Rade, halen wij nog als voorbeelden aan: zijn oppergezag op den Raad van Finantiën en Domeinen over Bataafsche Indie ² het maken van provisionele instructien voor de Rekenkamer, ³ zijne niet geringe zorg voor de inlandsche bevolking ⁴ en de uitvoering van talrijke voorschriften zoo van commerciëlen als van anderen aard.

Wij eindigen deze rubriek met het vermelden van die hoogst belangrijke voorschriften van het Ontwerp-Charter waarbij bepaald is dat de Gouverneur-Generaal, buiten Batavia elders in de Kolonie zonder den Raad aanwezig, aldaar alle magt alléén uitoefent ⁵ en voor den tijd zijner afwezigheid uit de Raadsleden eenen Luitenant-Gouverneur aanwijst; ⁶ alsmede dat zoodanige Luitenant of eenig ander tijdelijk waarnemend Gouverneur-Generaal niet de volle magt van den gewonen Gouverneur-Generaal bezit en vooral diens prerogatief mist, namelijk afwijking van het advies der meerderheid in den Raad. ⁷

¹ Art. 45. Ch.

² Art. 37. Ch.

³ Art. 38. Ch. en Art. 40. Instr.

⁴ Artt. 14, 27, 34 en andere der Instr.

⁵ Art. 34. Ch.

⁶ Art. 35. Ch.

⁷ Art. 25. Ch.

§ 2. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

Alle tusschenkomst van eenige politieke magt in den loop der justitie is verboden, zoo verre zij niet bij het Charter wordt toegelaten.

Voorbeelden dezer toelating zijn: De magt van den Gouverneur-Generaal in Rade tot het verleenen van surséance van criminele procedures¹ na advies van het Hoog Gerechtshof, en van zoodanige voorloopige surséance ná ontvangst van het regterlijk advies; tot het ordonneren van onbepaalde surséance van executie of tot het continueren daarvan voor eenen onbepaalden tijd;² tot het fiat executio van doodvonnissen, die anders niet mogen worden voltrokken.³

Het verlof van den Gouverneur-Generaal tot in hechtenisneming op regterlijk bevel van een Raadslid in den vorm van militair arrest (behalve bij periculum in mora); de benoeming van den militairen krijgsraad in appel telkens „ad istum actum” en de zuivering der inlandsche regtspleging van misbruiken.⁵

Aan waarborgen voor de onafhankelijkheid der hoogste Regterlijke magt in Indie ontbreekt het niet. Wij noemen slechts de aanstelling van President en Leden van het Hoog Gerechtshof door het Staatsbewind, dus het

---

¹ Art. 71. Ch.

² Art. 72. Ch.

³ Art. 73. Ch.

⁴ Art. 88. Ch.

⁵ Art. 86. Ch.

hoogste gezag in het moederland,¹ met verbod hunner verwijdering of suspensie aan den Gouverneur-Generaal en Rade.²

Na uiteenzetting der beginselen waarop de verhouding van den Gouverneur-Generaal tot de justitie berust, blijft ons nog over de verhouding der Justitie tot zijne persoon na te gaan.

In burgerlijke zaken was het Hooge Indische Gerechtshof het forum van den Gouverneur-Generaal als gedaagde;³ in strafzaken het Hoog Nationaal Gerechtshof te 's Hage en wel voor ambtsmisdrijven op vervolging van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek.⁴

§ 3. *Zijne verhouding tot den Raad van Indie.*

Gouverneur-Generaal en Raden vormen, zoo als wij reeds hebben medegedeeld, te zamen de Regering van Indie.

Een uitvloeisel van dit beginsel is het formulier „Gedaan bij den Gouverneur-Generaal in Rade” van alle besluiten en hunne onderteekening „Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal in Rade” door den eersten fungerenden Secretaris van den Raad.”⁵

De Gouverneur-Generaal presideert den Raad, heeft bij staking eene dubbele stem, voorziet ad interim in vacatures der Raden extraordinaris⁶ assumeert bij ont-

¹ Art. 1. Instr. H. Ger.

² Art. 23. Ch.

³ Art. 27. Ch.

⁴ Art. 28. Ch.

⁵ Art. 17. Ch.

⁶ Art. 13. Ch.

stentenis van eenig gewoon of buitengewoon raadslid eenen ambtenaar eerste klasse ad hoc (zoo hij het advies van den vollen Raad over eene zaak wenscht te hebben.)¹ en overweegt terstond, of in volgende zitting voorstellen der Raadsleden.²

Wanneer over belangrijke zaken de opinie van den Gouverneur-Generaal eene andere is dan die der meerderheid van den Raad en er urgentie bestaat, deelen Gouverneur-Generaal en de respectieve Raadsleden aan elkander hunne zienswijze in geschrifte, onderteekend en gemotiveerd, mede; waarna eene nieuwe bijeenkomst ad hoc plaats heeft. Leidt deze tot geen ander resultaat dan mag de Gouverneur-Generaal in zijn besluit afwijken van het gevoelen van den Raad. Deze afwijking blijft, zoo als reeds vermeld, is een uitsluitend prerogatief van den, door het Staatsbewind aangestelden, Gouverneur-Generaal; gaat niet op zijne plaatsvervangers over en wordt zelfs aan hem ontzegd voor het heffen van belastingen en het nemen van onwettige besluiten.³

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*

Het zij ten deze voldoende aan te merken dat de Gouverneur-Generaal ondergeschikt was aan den Raad der Aziatische bezittingen,⁴ en etablissementen. Aan dit

¹ Art. 14. Ch.

² Art. 15. Ch.

³ Art. 24, 25. Ch.

⁴ Verg. Bijlage B. Instr. voor de R. d. A. B.

ligchaam ¹ had hij te gehoorzamen en verslagen benevens andere correspondentie te adresseren. Gold het echter zaken waarmede de belangen van buitenlandsche Mogendheden konden gemengd zijn, dan ontving de Aziatische Raad slechts copij (waarschijnlijk ook ter behoud der hierarchie) en gaf de Gouverneur-Generaal hiervan onmiddellijk regts-streeks kennis aan het hoogste uitvoerend gezag, het Staatsbewind, naar hetwelk hij ook gehouden was jaarlijks een summier verslag op te zenden, over den toestand van zaken in Indie, met betrekking tot alle onderwerpen aan hem Gouverneur-Generaal *in of buiten* rade toevertrouwd. ²

---

¹ Het bestond zoo als reeds vroeger bleek niet slechts in ontwerp, maar feitelijk en regtens.

² Art. 45, 46. Instr. G.-G. enz.

HOOFDSTUK III.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER HET KONINGRIJK HOLLAND.

---

§ 1. *Zijne magt.*

De geheele ommekeer van zaken in het Moederland ten gevolge der toenmalige Staatkundige gebeurtenissen, werkte in mindere mate op het voorliggende onderwerp terug. Alzoo het Indisch bestuur reeds ten tijde van het gemeenebest der vereenigde Noderlanden en van de Bataafsche Republiek in zekere mate min of meer monarchischen vorm had, en men aan de andere zijde ook na constitutie van het koninkrijk, begreep het gezag van het hoofd der Indische regering in meenig opzigt in Indie zelve te moeten temperen, verschilde de magt van den nieuwen Gouverneur-Generaal weinig bij vroeger, en kwam derzelve organisatie¹ veel overeen met de

---

¹ Zij had plaats bij koninklijke instructiën van 9 Febr. 1807.
A Instructiën v. G.-G. der Aziat. Kol. en Bezit. van Z. M.
Koning van Holland.

B Instruct. v. G.-G. en Raden van Ind.

Ontwerpen der Bataafsche Staats-Commissie ¹ voor zooverre namelijk tijdsomstandigheden van bijzonderen aard, niet tot wijziging en verandering noodzaakten. Op den voorgrond staat ook hier het beginsel, dat Gouverneur-Generaal en Raden te zamen de Hooge Regering van Indie vormen, en met name de Wetgevende magt uitoefenen. ² Tevens is echter wederom aan den Gouverneur-Generaal alleen het Hoogste Gezag in de Kolonien toegekend. ³ Zoo heeft hij met name het opperbevel over land- en zeemagt aldaar, vervult provisioneel de vacatures bij dezelve; corpsen of escaders, die slechts tijdelijk of niet ten behoeve der Kolonien aldaar zijn, staan insgelijks gedurende hun verblijf in Indie onder zijn gezag, alhoewel het eenige beperking heeft. Hij doet voordragten omtrent samenstelling en organisatie van leger en vloot, en als mede omtrent de oprigting van maritime etablissementen. Hij heeft het beleid van den oorlog, maar mag niet capituleren, zonder toestemming van den Raad. ⁴

Het gezegde zal den lezer voldoende overtuigd hebben van de gegrondheid der hierboven geuite stelling, dat

---

Beide deze instructiën dewelke wij gemakshalve slechts met instructie A of instructie B zullen aanhalen zijn opgenomen in de verzamelingen van den Heer Mr. P. MYER. Zij zijn ook te vinden bij DAENDELS, Staat der Ned. O. Bezittingen; bijlage; organieke stukken, préparatoires mesures n°. 1, II.

¹ Zoo had de G.-G. zelfs te onderzoeken of en in hoeverre het Charter van 1803 al dan niet als een Grdwt. voor de Aziatische bezittingen zoude kunnen worden geadopteerd. (Art. 26 Instr. A).

² Art. 3. Instr. A. Art. 2. Instr. B.

³ Art. 7. Instr. A. Art. 1. Instr. B.

⁴ Art. 6, 7, 10, 11, 13, 14. Instr. A en art 1. Instr. B.

de regeling van ons onderwerp in 1807 nagenoeg overeenkomt met de ontwerpen van 1803.

Ook voor het overige bepalen de koninklijke instructien aangaande de magt van den Gouverneur-Generaal hetzij *in* hetzij *buiten* Rade geheel en al tot zelfs in bijzonderheden toe, hetgeen de Bataafsche Commissie daaromtrent had voorgesteld. Wij verwijzen dus hiervóór eenvoudig naar hetgeen in de vorige afdeeling onder deze rubriek is mede gedeeld.

§ 2. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

Ofschoon de Instructien van 1807 niet met zoovele woorden het verbod der tusschenkomst in zake van Justitie behelzen, mag men zonder bedenking aannemen dat dit verbod van kracht bleef, maar elders was opgenomen. Zulks blijkt o. a. ook uit de gehoudenheid van den Gouverneur-Generaal tot in achtneming der reglementen van het opperbestuur op de militaire regtspleging.¹ Voorzeker werd niet minder de hand gehouden aan de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der gewone regterlijke magt en Justitie, waarvan ook getuigt de beperking van het regt van gratie tot schorsing, bij aldien het hooge geroegtshof er tegen geadviseerd heeft.²

Wat nu de verhouding van den Gouverneur-Generaal tot de Justitie, zijn forum, betreft, ontmoet men even als vroeger de bepaling dat: het opperste Regtscoliegie in Indie kennis neemt van burgerlijke vorderingen, tegen

¹ Art. 19. Instr. A.

² Art. 12. Instr. B.

den Gouverneur-Generaal als gedaagde ingesteld.¹ Voor strafzaken echter werd afgeweken van het aloude beginsel, waarbij vervolging voor den Indischen regter was ontzegd, zij mogt voortaan plaats hebben op uitdrukkelijk bevel van den Koning.²

Deze afwijking, in lijnrechtige strijd met de grondslagen eener behoorlijke regeling van koloniaal bestuur, met name in Azic, duurde dan ook niet lang en maakte, zoo als wij later zullen zien, spoedig plaats voor den terugkeer tot het vorige beginsel, dat de Gouverneur-Generaal casu quo alleen in Europa zijn strafregter had.

§ 3. *Zijne verhouding tot den Raad van Indie.*

Hetgeen dienaangaande door de Bataafsche Commissie in hare bijlage was voorgesteld, nam de Instructie van 1807 over, behoudens weinige uitzonderingen waarvan slechts de twee voornaamste nu kortelijk zullen worden aangestipt.

Het Formulicr vervangt de woorden „Gouverneur-Generaal in Raden” door „Gouverneur-Generaal en Raden,”³ welke laatste term ook ten tijde der Oost-Indische Compagnie was gebezigd geworden.

Ten opzichte der voorstellen van Raadsleden is de magt van den Gouverneur-Generaal veel ruimer dan bij het Charter. Terwijl het laatste hem verbiedt, om de deliberatie over zoodanige voorstellen langer dan tot de eerst-

¹ Art. 18. Instr. B.

² Art. 19. Instr. B.

³ Art. 9. Instr. B.

komende zitting op te houden,¹ vereischt de Instructie van 1807 schriftelijke overgave der voorstellen aan den Gouverneur-Generaal, die geheel volgens eigen bevinding dezelve aldan niet in deliberatie brengt. In het laatste geval echter worden dergelijke voorstellen onder de officiële stukken op het Bureau gedeponneerd en in de Notulen als eene niet aangenomene propositie aangeteekend.²

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*

Vooraf zij ten deze opgemerkt, dat Koning LODEWIJK NAPOLEON bij besluit van 29 Julij 1806, den Raad der Aziatische bezittingen ontbond. Het opperbestuur werd bij hetzelfde besluit overgedragen aan den Minister van Koophandel en Kolonien, wiens gezag daaromtrent uitgestrekter was dan dat van zijnen voorganger den Aziatischen Raad, die ook op zijne beurt een opperbestuur had gevonden in het Staatsbewind.

De magt van den Gouverneur-Generaal is gedelegeerd door den Koning, zij wordt uitgeoefend onder de orders van den Minister van Koophandel en Kolonien, ten deze het orgaan des Konings. Aan dezen Minister is dus de Gouverneur-Generaal ondergeschikt en met dezen minister heeft de officiële correspondentie plaats.

Menig voorbeeld dezer ondergeschiktheid en verantwoordelijkheid treft men in de instructien aan, namelijk wanneer de Gouverneur-Generaal anders besliste dan de

---

¹ Art. 15. Ch.

² Art. 7. Instr. B.

HOOFDSTUK IV.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL ONDER DE FRANSCHHEERSCHAPPIJ.

Kort na het befaamde „La Hollande est réunie à l'empire” benoemde keizer NAPOLEON I tot Gouverneur-Generaal der keizerlijke bezittingen ten Ooste van Isle de France den Generaal JANSSENS die aldaar in de maand April 1811 aankwam. Welke magt hem werd toegekend, weten wij niet daar ons alle officiële bescheiden en andere bronnen dien aangaande ontbreken. Evenwel kan men veronderstellen, dat deze magt in aanmerking der tijdsomstandigheden zeer uitgestrekt was, en zich vooral met het oog op de positie tegenover Engeland, niet slechts tot het bestuur bepaalde, maar ook veel bevatte met betrekking tot nieuwe organisatiën.

De Fransche heerschappij in Nederlandsch Oost-Indie, welker geschiedenis wij hier niet hebben te beschrijven (dit is reeds op uitmuntende wijze gedaan door Mr. P. MYER) was van zeer korten duur, immers zij bezweek nog dat zelfde jaar voor de Engelsche.

HOOFDSTUK V.

DE MAGT VAN DEN LUITENANT-GOUVERNEUR VOOR JAVA
ONDER DE ENGELSCH E HEERSCHAPPIJ. ¹

De verovering van Nederlandsch Oost-Indien bragt van zelve mede eene buitengewone voorloopige magt van den Engelschen Gouverneur-Generaal. Het eerste wat hij deed, was de verklaring van alle deze Kolonien tot bezittingen der Engelsche Oost-Indische Compagnie, behoudens ratificatie van het Parlement. Vóór dat echter het Opperbestuur dienaangaande besliste, ² was Java reeds weder onder ons gezag teruggekeerd. Wijders benoemde hij eenen Luitenant-Gouverneur voor Java.

De magt van dezen Luitenant-Gouverneur laat zich

¹ HAGEMAN, de Engelschen op Java, in het tijdschrift voor Indische Taal- Land- en Volkenkunde van 1856; verg. LEVYS-SOHN NORMAN, de Britsche Heerschappij over Java en onderhoorigheden.

² Nederlands zelfbevrijding schorste het nemen van het reeds ontworpen Engelsche besluit waarbij Java tot kroonkolonie zoude worden verklaard. Verg. Mr. F. A. VAN HALL, redevoering ter gedachtenis van Gijsbert Karel van Hogendorp blz. 73.

kortelijk zamentrekken tot het uitvaardigen van volstrekt noodzakelijke wetten en de uitoefening van het bestuur op eigen naam en militair beheer boven den militairen bevelhebber.

De Luitenant-Gouverneur (onder „Government” verstond men Luitenant-G.-G. in Rade) presideerde den Raad, en moest diens adviezen over alle verordeningen, inwinnen. Voor het overige bestaat er alle reden, om ondanks de formule „Lieutenant-Governor in Council” den Raad slechts voor advizerend ligchaam te houden.

Het Opperbestuur van den Luitenant-Gouverneur was de Gouverneur-Generaal in Rade te Bengalen.” Deze hield toezigt, gaf instructie en bevelschriften en bekrachtigde of vernietigde alle verordeningen van den Luitenant-Gouverneur, die ze ten dien einde met redenen omkleed en met bijvoeging der daartegen ingebragte argumenten moest opzenden.

HOOFDSTUK VI.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE DER
REGERINGS-REGLEMENTEN VAN 1815, 1818, 1827, 1830.

---

§ 1. *Zijne Magt.*

Ook deze organieke reglementen¹ hebben zeer vele be-
ginselen en voorschriften aan de ontwerpen der Staats-
Commissie van 1803 ontleend. Omtrent eenige hoofd-
bepalingen zullen wij dit aantoonen en voor het overige,
ten einde niet op nieuw te herhalen, ons vergenoegen
met opgave en aanwijzing der meer gewigtige punten
waarbij van de evengenoemde concept-regeling is afge-
weken of dezelve is aangevuld.

Het hoogste gezag² in Nederlandsch-Indie wordt in

---

¹ Zij waren van verschillenden oorsprong; dat van 1815 werd door den Souvereinen vorst gesteld; dat van 1818 door de Commissarissen Generaal; dat van 1827 door den Commissaris Generaal de Bus de Ghisingnie, en dat van 1830 emaneerde van den koning. Zie verder MYER, XX der Inleiding.

² Het hoogste *uitvoerend* gezag leest men in art. 1. Regl. 1815.

naam des Konings uitgeoefend door den Gouverneur-Generaal¹ die met den Raad de hooge regering van N. I. daarstelt.²

De Gouverneur-Generaal alléén heeft het opperbevel³ over de land- en zeemagt mitsgaders het beleid van oorlog.⁴ Wat capitulatiën betreft hiervoor werd in den beginne even als vroeger de toestemming van den Raad vereischt,⁵ daarna slechts diens raadpleging,⁶ later wederom toestemming,⁷ terwijl het jongste der aangehaalde reglementen (dat van 1830) dit geval niet met name vermeldt; zoodat dus, vermits de intrekking der vroegere voorschriften, de Gouverneur-Generaal moet worden bevoegd geacht des noods ook tot eene capitulatie tegen het advies van den Raad te hebben mogen besluiten. Oorlog, alliantie en vrede met Indische vorsten of volken was aanvankelijk⁸ slechts in geheel buitengewoon geval aan de beslissing van den Gouverneur-Generaal in rade overgelaten, maar schijnt later⁹ een bestanddeel zijner gewone magt te hebben uitgemaakt. In naam

¹ Art. 1. Regl. 1818, 1827, 1830.

² Art. 2. Regl. 1815, 1818, 1827, 1830.

³ Art. 30, 43. Regl. 1815; art. 34. Regl. 1818, 1827, en art. 35. Regl. 1830.

⁴ Art. 30. Regl. 1815; art. 35, 36. Regl. 1818, 1827, art. 36, 37. Regl. 1830.

⁵ Art. 30. Regl. 1815.

⁶ Art. 37. Regl. 1818.

⁷ Art. 36. Regl. 1827.

⁸ Art. 15. Regl. 1815, art. 25. Regl. 1818, 1827.

⁹ Art. 28. Regl. 1830.

des Konings mogt de Gouverneur-Generaal andere tractaten met Indische vorsten of volken sluiten of vernieuwen.¹ Dezelfde magt was hem, behoudens goedkeuring van het opperbestuur opzigtelijk Koloniale regeringen van andere Europesche landen, toegekend,² maar werd gedurende eenigen tusschentijd slechts tot het voeren van onderhandelingen daaromtrent beperkt.³

De bepalingen van het Ontwerp-Charter, omtrent arrestatie en verwijdering van gevaarlijke personen, vergunning van verblijf aan particulieren, en bescherming der Godsdienst met het oog op de openbare orde worden in de Regerings-Reglementen terug gevonden⁴ met geringe wijziging. Zoo mogt, bijvoorbeeld, gedurende eenigen tijd de Gouverneur-Generaal alleen⁵ (buiten Rade) inwoning in N. I. en verblijf op Java veroorloven.

De magt van het Indische bestuur omtrent voorloopige en vaste benoeming van ambtenaren bleef geheel dezelfde als vroeger.⁶

Bij het regt van gratie kwam ook dat van abolitie; de uitoefening van het een en ander werd allengskens

¹ Art. 14. Regl. 1815. Art. 24. Regl. 1818 en 1827. Art. 27. Regl. 1830.

² Art. 33. Regl. 1818. Art. 34. Regl. 1830.

³ Art. 33. Regl. 1827.

⁴ Verg. artt. 17, 18 en 77. Regl. 1815; artt. 29, 97. Regl. 1818; artt. 28, 29, 93, 97. Regl. 1827; artt. 31, 32, 91, 95. Regl. 1830.

⁵ Art. 28, 93. Regl. 1818.

⁶ Verg. art. 40. Regl. 1815; art. 21. Regl. 1818, 1827; art. 22. Regl. 1830.

minder afhankelijk gemaakt van de advizen van het Hoog Geregts-hof.¹

Tot de magt van den Gouverneur-Generaal in Rade behoort insgelijks dispensatie van wetten (behalve van het Regerings-Reglement),² remissie van belastingen,³ legitimatie, *venia aetatis*, enz. — Zoover het regtszaken geldt, wordt vooral het advies van het opperste Regts-Collegie ingewonnen,⁴ andere attributen zijner magt: het dagelijks bestuur, het algemeen toezigt op het binnenlandsch bestuur, en dien ten gevolge regeling van onderwijs, bevordering van handel, scheepvaart, nijverheid en landbouw, de bijzondere bescherming der Inlandsche bevolking — in talrijke artikelen der Regerings-Reglementen min of meer uitvoerig omschreven — stippen wij hier slechts ter loops aan, om een oogenblik langer bij Comptabiliteit en financiële zaken te vertoeven.

De Gouverneur-Generaal heeft het oppergezag op het bestuur van den Directeur-Generaal der financiën, omtrent domeinen, goederen, inkomsten en uitgaven, ontwerpt om de vijf jaren de gewone begrooting,⁵ en regelt de buitengewone jaarlijksche begrootingen, houdt toezigt op de Comptabiliteit en de rekenkamer, wier president hij uit hare leden benoemt, en maakt verordeningen op het

¹ Art. 16. Regl. 1815; art. 22. Regl. 1818, 1827; art. 24. Regl. 1830.

² Art. 23. Regl. 1827.

³ Na advies van den directeur van financiën art. 26. Regl. 1830.

⁴ Art. 23. Regl. 1818, 1827; art. 25. Regl. 1830.

⁵ Art. 85. Regl. 1827, 1830.

innen der gelden voor den ontvangst.¹ Hij mogt zelfs aanvankelijk het geldstelsel regelen, klinkende of papieren munt aannemen en uitgeven, alsmede belastingen heffen of authoriseren² — deze bevoegdheden werden echter spoedig van de Indische Regering tot het Opperbestuur in het Moederland teruggebracht; terwijl de zelfstandige magt van den Gouverneur-Generaal in Rade voor belasting-zaken zich als toen bepaalde tot het heffen van plaatselijke of bijzondere en tot derzelve intrekking of wijziging, een en ander niet dan om buitengewone redenen en behoudens goedkeuring van de hoogere hand.³

Ten slotte zij hier nog aangemerkt dat de waarnemende Gouverneur-Generaal, even als hij, die deze waardigheid definitief bekleedt, tegen het gevoelen der meerderheid van den Raad mag beslissen, waarmede de vroegere onderscheiding vervalst.

§ 2. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

In alle Reglementen wordt het beginsel aangetroffen, waarbij het verbod van eenige tusschenkomst van politicke magten in zaken van Justitie als regel geldt.⁴ De uitzonderingen op den regel zijn verminderd en dat slechts

¹ Art. 32. Regl. 1815; art. 91. Regl. 1818; art. 17, 85, 89. Regl. 1827; art. 14. Regl. 1830 en elders.

² Art. 19, 74. Regl. 1818.

³ Art. 19, 76. Regl. 1827; art. 17, 72. Regl. 1830.

⁴ Art. 9. Regl. 1830. Deze onderscheiding werd evenwel nog behouden bij art. 20. Regl. 1815; art. 12. Regl. 1818 en 1827.

in het belang der menschelijkheid. De Gouverneur-Generaal deelt niet langer de hiertoe betrekkelijke magt met den Raad, maar oefent haar alléén uit.¹ Hij alleen geeft b. v. verlof² tot executie van doodvonnissen, en is bij weigering van dit verlof, onverminderd het reeds behandelde gratieregt, aan zekere voorschriften gebonden.³

Het toezigt op den geregelden loop der regtspleging is aan het opperste Indische Regts-Collegie overgegaan,⁴ n. m. op het Hoog Gerechtshof, en de regtspraak heeft plaats in naam des Konings.⁵

De Gouverneur-Generaal kon in burgerlijke zaken slechts voor het Hoog Gerechtshof gedagvaard worden. Dit forum privilegiatum werd echter afgeschaft, bij het Reglement van 1830, dat de gewone regtbanken met de kennisneming van dergelijke zaken belastte.⁶ In strafzaken stond de Gouverneur-Generaal casu quo teregt voor het hoogste Regte-Collegie in het moederland.⁷

¹ Art. 65. Regl. 1815; art. 59. Regl. 1818; art. 60. Regl. 1827; art. 49. Regl. 1830.

² Het Reglement van 1815 (nagenoeg letterlijk, dus veel meer dan de andere reglementen, overeenkomende met het ontwerp-Charter van 1803) draagt zulks aan den G.-G. *in Rade* op, in art. 64.

³ Art. 64. Regl. 1815; art. 56. Regl. 1818, te vergel. met art. 57. Regl. 1827 en art. 54. Regl. 1830.

⁴ Art. 53. Regl. 1827.

⁵ Art. 43. Regl. 1818 en elders.

⁶ Art. 53. Regl. 1830.

⁷ Art. 24. Regl. 1815; art. 46. Regl. 1818; art. 47. Regl. 1827; art. 50. Regl. 1830.

§ 3. *Zijne verhouding tot den Raad van N. I.*

De Gouverneur-Generaal en de Raad vormen te zamen de hooge regering van N. I. zoo als vroeger gezegd is.

De termen: „Gedaan bij Gouverneur-Generaal in Rade” en „Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal in Rade” behooren tot het stereotype gedeelte van het formulier van alle besluiten en verordeningen, voor zooverre daarop betrekkelijk.

Ook in deze afdeeling vindt men veel dat overeenkomstig is met de voorschriften van het Concept-Charter.

De Gouverneur-Generaal mag ¹ het advies van den Raad inwinnen omtrent alle zaken waarin hij zulks dienstig oordeelt, en is daartoe gehouden wanneer het zaken ter competentie van de I. Reg. geldt. ²

De magt van den Gouverneur-Generaal tot beslissingen ³ tegen het gevoelen der meerderheid van den Raad werd allengskens van de vroegere uitzonderingen ontdaan, ook in andere opzigten uitgebreid en bij het laatste der aangehaalde reglementen ⁴ aan den waarnemenden Gouverneur-Generaal niet langer ontzegd.

Dat de Raad ten alle tijde door den Gouverneur-Generaal gepresideerd werd, behoeft geen nader betoog.

Meer loopen de bepalingen der verschillende reglementen uiteen omtrent de aanvulling van den Indischen Raad

¹ Art. 39. Regl. 1827, 1830.

² Art. 12. Regl. 1827.

³ Verg. art. 12. Regl. 1818, 1827 met art. 9. Regl. 1830.

⁴ Zie art. 9. Regl. 1830.

in gevallen van tijdelijke of definitieve vacature of ook wel daar buiten. Bij vacatures mogt de Gouverneur-Generaal in Rade aanvankelijk eenen tijdelijken plaatsvervanger kiezen uit de ambtenaren der eerste klasse; ¹ werd daarna geheel vrij in de keuze, ² die later ten eenemale verviel door aanwijzing van den President van het Hoog Geregts-hof en van den Directeur-Generaal van finantiën in de genoemde volgorde tot het waarnemen van zoodanige functien krachtens het regerings-reglement, ³ tot dat eindelijk het Indische Bestuur in zijne vorige magt tot geheel vrije keuze hersteld werd. ⁴ Tevens werd aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid gegeven om telkens in dringende gevallen aan den President van het Hoog Geregts-hof en aan den Directeur-Generaal van finantiën zitting met raadgevende stem te verleen, zelfs indien het Collegie voltallig was. ⁵ Ook mogt de Indische Regering, bij vacature in den Raad, aan het Opperbestuur bij wijze van aanbeveling personen ter benoeming voordragen. ⁶

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*

De Grondwet 1815 ⁷ gaf in art. 60 het opperbestuur

¹ Art. 9. Regl. 1815.

² Art. 6. Regl. 1818.

³ Art. 6. Regl. 1827.

⁴ Art. 4. Regl. 1830.

⁵ Art. 4. Regl. 1830.

⁶ Art. 4. Regl. 1830.

⁷ Slechts om der volledigheds wille (vermits zulks in geen direct verband tot ons onderwerp staat) deelen wij hier mede dat dit artikel

over de volkplantingen en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen uitsluitend in handen des Konings.

De geheele magt van den Gouverneur-Generaal, door den Koning vastgesteld, en aan zijn gedurig toezigt onderworpen, wordt dan ook in 's Konings naam uitgeoefend. Alle verordeningen van het Indische Bestuur en Koloniale vonnissen moeten zulks vermelden.

De ondergeschiktheid van den Gouverneur-Generaal aan 's Konings bevelen, zijne hieraan verpligte gehoorzaamheid en verantwoordelijkheid omtrent alle zijne verrichtingen, zijn natuurlijke uitvloeisels van het even vermelde beginsel der Grondwettige sanctie van het koninklijk gezag als opperbestuur over N. I.¹

---

bij de Grondwets-herziening van 1840 door bijvoeging der twee laatste zinsneden ietwat gewijzigd werd, zoo als blijkt uit onderstaanden tekst van het (toenmalige) art. 59. „De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen. Aan de Staten-Generaal zullen in den aanvang van elke gewone zitting worden medegedeeld de laatst-ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van gemelde volkplantingen en bezittingen. Het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, wordt bij de wet geregeld.”

¹ Verg. de Regl. van 1818, 1827, 1830. passim.

over de volkplantagen en bezittingen van het rijk in
andere werkdagen tusschen in handen des Konings.
De geheele magt van den Gouverneur-Generaal, door
den Koning vastgesteld en aan zijn gewicht toezicht
aangeworpen, wordt dan ook in 's Konings naam uitge-
oefend. Alle verordeningen van het Indische Rijk en

HOOFDSTUK VII.

De onafgebrokenheid van den Gouverneur-Generaal aan
DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE
HET REGERINGS-REGLEMENT VAN 1836.
gen, zijn natuurlijke uitbreiding van het een verordening
beveel het Grondwetlijke systeem van het Koninkrijk gezag
als opzetting over 7.

§ 1. Zijne magt.

De meest belangrijke verandering waardoor zich dit
Reglement van de vorigen onderscheidt, is de uitbreiding
van de magt van den Gouverneur-Generaal buiten de
grenzen, haar vroeger gesteld door den raad van Ne-
derlandsch Indie. Men leest niet meer gelijk voorheen,
dat de Raad met den Gouverneur-Generaal de Indische
Regering vormt, maar slechts een adviserend Collegie
is.¹ In het geheele Reglement mist men ten eenemale
de woorden: Gouverneur-Generaal in Rade; zij zijn zelfs
geheel gebannen uit de formulieren der verordeningen,
bevelen en andere handelingen van den Gouverneur-Ge-
neraal, als nu uitgevaardigd „ter ordonnantie van den
Gouverneur-Generaal,” en worden bij publicatie, acten en
openbare stukken aldus vervangen: „De Gouverneur-

¹ Art. 2. Regl. 1836.

Generaal van Nederlandsch Indie, den Raad van Nederlandsch Indie gehoord.”¹

Aan de andere zijde moet men evenwel erkennen,² dat deze verandering, meer den vorm betrof, en minder eenen nieuwen toestand schiep dan wel bestendigde hetgeen reeds wettelijk, schoon niet dan bij uitzondering, toegelaten en feitelijk regel geworden was. Trouwens de magt de Gouverneur-Generaal om van het advies van de Indische Raad af te wijken, wordt reeds in andere Reglementen gevonden en is dus van oudere dagteekening.

Als nu overgaande tot het eigenlijke onderwerp, zullen wij de hoofdpunten en beginselen der magt van den Gouverneur-Generaal opsommen, en wel op het gevaar af van in herhalingen te vervallen. Voor deze meer uitvoerige behandeling pleitte een bijzonder praktisch belang, want zij stelt in staat om de thans vigeurende Wet van 1854 op het beleid der Regering van Nederlandsch Indie beter te begrijpen, vermits zij aan de eene zijde toont, hoeveel deze Wet uit het Reglement van 1836 heeft overgenomen, en aan de andere zijde waarin zij van hetzelfde is afgeweken.

De Gouverneur-Generaal oefent in naam des Konings het hoogste gezag uit in Nederlandsch Indie, op den voet door het Opperbestuur bepaald.

¹ Art. 14.

² Ook de regering beweerde tijdens de behandeling der wet van 1854 in de tweede kamer der Staten-Generaal bij de memorie van toelichting op artikel 7, dat de raad van N.-I. reeds vóór 1836, hoezeer schijnbaar eene regeringsraad, inderdaad niet meer dan een adviserend Collegie was. Verg. wet houdende vaststelling van het Regl. op het beleid der Reg. in N.-I. — Zalt-Bommel Noman en Zoon, blz. 15.

Wetgevende magt bezit de Gouverneur-Generaal (onder 's Konings nadere goedkeuring) omtrent alle deelen van het bestuur. Daarmede hangt zamen het in werking brengen zijner verordeningen en de uitvoering der bevelen van hooger hand.

Niet gering is de uitvoerende magt van den vertegenwoordiger des Konings in N. I., zij omvat o. a.

Het opperbevel over land en zeemagt, de militaire benoemingen op den grondslag der regelen van het opperbestuur, ¹ het beleid van oorlog, ² de verklaring van oorlog aan Indische vorsten en volken, het maken van vrede, ³ het sluiten of vernieuwen van verbonden met deze vorsten en volken, het aangaan (onder nadere goedkeuring des Konings) van overeenkomsten met de regeringen van Europesche bezittingen in Indie, ter bevordering van wederzijdsche eensgezindheid en wederkeerige belangen (uitgezonderd afstand van grondgebied); benoeming en ontslag van alle ambtenaren, Europesche en inlandsche (voor zooverre dit niet tot de competentie van andere behoort of anders ⁴ daaromtrent bepaald is); regeling hunner bezoldiging indien zulks niet van wege het opperbestuur plaats had ⁵ en hunne (Europesche ambtenaren) verwijdering uit N. I. zonder vorm van proces wegens knevelarij, ⁶ gratie en mitigatie van straffen, am-

---

¹ Art. 27.

² Art. 28, 29.

³ Art. 23.

⁴ Art. 19.

⁵ Art. 18.

⁶ Art. 88.

nestie vóór — en voor Indische Vorsten en Grooten ook na — den regtsingang, alles naar advies van het hoog Geregts-hof van N. I. en abolitie op denzelfden voet als amnestie, maar zonder gehoudenheid om hierover het advies van het opperste Regtscollegie te hooren; ¹ arrestatie en verwijdering uit N. I. van lieden in het belang der openbare rust; ² permissie tot vestiging of tijdelijk verblijf in N. I. overeenkomstig de van hoogerhand vastgestelde beginselen, ³ bescherming der uitoefening van godsdienst door de onderscheidene gezindheden, mits niet gevaarlijk voor de openbare rust; ⁴ regeling van geldomloop en muntslag (maar geenzins verandering van muntstelsel of uitgifte van papiergeld); ⁵ toezigt op Ondergouverneurs en Residenten; ⁶ publicatie tot het heffen van door den Koning geauthoriseerde belastingen, alsmede in dringende gevallen het intrekken of wijzigen (onder nadere goedkeuring van het opperbestuur) van belastingen welker werking schadelijk of nadeelig wordt toond; ⁷ het oppergezag over het finantiële bestuur; ⁸ herziening der verantwoordingen van alle rekenplichtigen; ⁹ legitimatie, venia aetatis en dispensatie in regtszaken na

¹ Art. 26.

² Art. 24.

³ Art. 78.

⁴ Art. 82.

⁵ Art. 17.

⁶ Art. 51.

⁷ Art. 60.

⁸ Art. 72.

⁹ Art. 75.

advies van het Hoog Gerechtshof; ¹ de zorg voor culturen en stoffelijke belangen; ² de aanmoediging van den landbouw, ³ en van de scheepvaart, ⁴ ook door het verleenen van zeebrieven ⁵ en eindelijk een der meest belangrijke attributen, de krachtige, de bijzondere bescherming der Inlandsche bevolking. ⁶

§ 2. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

Zij is dezelfde als voorheen. Op den voorgrond staat de handhaving van het verbod aller tusschenkomst der Regering in zake van Justitie, welke niet bij het Reglement is toegelaten. ⁷ Het Reglement bevat op dit beginsel slechts ééne van ouds bekende uitzondering n.m. het fiat van den Gouverneur-Generaal voor executie van doodvonnissen. Eene weigering van dit fiat mag, onverminderd de gratieregten, niet plaats hebben, maar in belangrijke gevallen eene schorsing. De regterlijke magt kan tegen deze schorsing vertogen indienen; alsdan beslist het Opperbestuur.

Aangaande de verhouding der Justitie tot den Gouverneur-Generaal leest men in het Reglement van 1836, ⁸ geheel hetzelfde als in dat van 1830. De gewone bur-

¹ Art. 21.

² Art. 61—71, 96.

³ Art. 94.

⁴ Art. 97.

⁵ Art. 26, 97.

⁶ Art. 97 sqq.

⁷ Art. 41.

⁸ Art. 42, 44.

gerlijke regter is ook die van den Gouverneur-Generaal, wiens vervolging wegens strafzaken nimmer in Indie mag geschieden.

§ 3. *Zijne verhouding tot den Raad van
Nederlandsch Indie.*

De Raad van Nederlandsch Indie heet niet meer een bestanddeel der hooge Indische Regering, maar een aan den Gouverneur-Generaal toegevoegd adviserend ligchaam. Dat zulks den vroegeren staat van zaken meer in naam dan in der daad veranderde, werd reeds boven aangetoond.

De Gouverneur-Generaal of zijn plaatsvervanger kan ten allen tijde den Raad van Indie presideren,¹ mag bij vacature in dringende gevallen een der twee candidaten, door hem met concurrentie van dit Collegie, op de gemotiveerde aanbevelingslijst voor het Opperbestuur geplaatst, met deze functien ad interim belasten;² hij mag insgelijks een der raadsleden kiezen tot voorloopige waarneming van het ambt van vice-President,³ laatst genoemd regt is evenwel aan den Gouverneur-Generaal alleen, en niet ook aan zijnen plaatsbekleeder toegekend.⁴ Hij mag wijders aan Raden bijzondere zendingen opdragen, mits, behalve de vice-President, twee leden op de hoofdplaats tegenwoordig blijven.⁵ De Gouverneur-Generaal is gehouden om het

¹ Art. 2.

² Art. 6.

³ Art. 4.

⁴ Art. 5, 6.

⁵ Art. 10.

advies van dit ligchaam in te winnen over alle algemeene en bijzondere zaken, het dagelijks bestuur betreffende met uitzondering alleen van de zoodanige als bij de instructie zijn of nader zullen worden bepaald.¹ Het formulier van afkondiging vermeldt, dat de Raad van Nederlandsch Indie gehoord is, zoo als reeds elders door ons gezegd is. De vice-President en elk lid van den Indischen Raad mogen uit cigen hoofde aan den Gouverneur-Generaal voorstellen doen, die zij voor des Konings dienst nuttig en wenschelijk achten.²

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*

Van wege en in naam des Konings is aan den Gouverneur-Generaal zijne magt toegekend, aldus luidt de aanhef aller publicatien, acten en openbare stukken en wordt alsmede alomme in Indie regt gesproken.³

Vele onderwerpen wijst het Reglement met name aan, als uitsluitend te regelen door het Opperbestuur; voor andere wordt beslissing, nadere of voorgaande goedkeuring vereischt.⁴

Al deze onderwerpen hier op te noemen schijnt te minder noodzakelijk, daar van de voornaamste reeds hier en daar is gewaagd.

Uit dien hoofde eindigen wij met te vermelden, dat

---

¹ Art. 11.

² Art. 11 *b*.

³ Art. 1, 14, 32.

⁴ Verg. artt. 6, 10, 16, 18, 24, 25, 48, 59, 60, 69, 71, 78, 96, 97 enz.

ook dit Reglement de gehoorzaamheid aan alle bevelen van het Opperbestuur, benevens verantwoordelijkheid jegens hetzelfde als beginsel vaststelt. ¹

---

¹ Art. 15.

TWEEDE GEDEELTE.

EENIG HOOFDSTUK.

DE MAGT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL INGEVOLGE DE
THANS VIGERENDE ORGANIEKE WET VAN 1854 —
HOUDENDE VASTSTELLING VAN HET REGLE-
MENT OP HET BELEID DER REGERING
VAN NEDERLANDSCH INDIE.¹

---

§ 1. *Zijne magt.*

De Gouverneur-Generaal oefent in naam des Konings
de Regering van Nederlandsch Indie uit op den voet

---

¹ Art. 59 der Grdwt. 1848, belastte de wetgevende magt met de zamenstelling der regeringsreglementen voor de koloniën en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen. Aan dit voorschrift is, zoo veel N.-I. betreft, voldaan door de wet van 2 Sept. 1854 Stbl. 129. Voor hare Geschiedenis verwijzen wij naar de wet houdende vaststell. van het Regl. op het beleid der Reg. in N.-I. (toegelicht uit de tusschen de regering en de vertegenwoor-

en onder de bepalingen van het tegenwoordig Reglement ¹ bij dit Reglement wordt echter voor een aantal regeringsdaden, tevens de overeenstemming met den Raad van Nederlandsch Indie vereischt. Wij nemen zulks tot grondslag der verdeeling van ons onderwerp ten deze, en beschouwen derhalve ze achtereenvolgens:

- 1°. De magt van den Gouverneur-Generaal in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch Indie.
- 2°. De magt van den Gouverneur-Generaal alléén.

De magt van den Gouverneur-Generaal in overeenstemming ² met den Raad van Nederlandsch Indie.

De Gouverneur-Generaal behoeft de overeenstemming met den Raad van Nederlandsch Indie tot regeling der navolgende onderwerpen:

- 1°. Het vaststellen, wijzigen, uitleggen, schorsen en intrekken van alle algemeen verbindende verordeningen, gelijk mede het uitstellen der afkondiging van zoodanige verordeningen. ³
- 2°. Toepasselijk verklaring, des noods gewijzigd van

---

diging gewisselde stukken, alsmede uit de daarover gevoerde be-
raadslagingen). Zalt-Bommel, J. Noman en Zoon 1854. — en
naar het volledige werk in 1857 te Utrecht bij Kemink en Zoon
uitgegeven, onder den titel: Handelingen der regering en Staten-
Generaal betreffende het Regl. op het best. der Reg. van N.-I.

¹ Art. 1.

² Voor hetgeen plaats heeft bij gemis dezer overeenstemming in de gevallen waarin dezelve gevorderd wordt verwijzen wij naar de latere rubriek. De Verhouding van den G.-G. tot den Raad van N.-I.

³ Art. 29.

de daarvoor vatbare bepalingen der civiele, commerciele en poenale legislatie voor Europeanen op de geheele inlandsche bevolking of op gedeelte daarvan. ¹

- 3°. Het maken van uitzonderingen op de voorschriften van dit Reglement, aangaande de werking der Wetten op Europeanen of Inlanders, en op de daarmede gelijk gestelde personen. ²
- 4°. Verklaringen dat het algemeen nut de ontzegging vordert. ³
- 5°. Dispensatie na gehoord advies van het Hooge Gerechtshof van eene bepaalde ordonnantie en de daarbij niet vermelde gevallen. ⁴
- 6°. De verwijdering uit Nederlandsch Indie na verhoor of oproeping daartoe van personen, aldaar niet geboren, die gevaarlijk worden geacht voor de openbare rust en orde; ⁵ de ontzegging van het verblijf in bepaalde gedeelten van Nederlandsch Indie, aan personen van genoemde cattergorie, insgelijks na hun verhoor of oproeping daartoe, in het belang der openbare rust en orde; ⁶ een en ander bij gemotiveerd besluit zoo het Nederlanders geldt.
- 7°. Het confineren na verhoor of oproeping daartoe van personen, binnen Nederlandsch Indie geboren,

---

¹ Art. 75 b.

² Art. 109 e.

³ Art. 77 b.

⁴ Art. 53 b.

⁵ Art. 45 a.

⁶ Art. 46 a.

in het belang der openbare rust en orde. Hetzij door aanwijzing eener bepaalde verblijfplaats, hetzij door ontzegging van het verblijf in bepaalde gedeelten van Indie.¹

8°. De beslissing volgens regels bij algemeene verordeningen te stellen der conflicten over bevoegdheid tusschen de regterlijke en administrative magt.² en

9°. Het regt van amnestie en abolitie, voor zooveel Inlandsche vorsten en hoofden betreft.

De magt van den Gouverneur-Generaal alléén.

A. In gewonen tijd.

De Gouverneur-Generaal geeft de noodige bevelen voor de uitvoering der algemeene verordeningen,³ kondigt zoowel zijne ordonnantien als de Koninklijke besluiten en wetten af, door plaatsing in het Staatsblad⁴ van Nederlandsch Indie, en wel in den vorm die het Regcrings-Reglement⁵ aanwijst, waarbij vóór afkondiging der ordonnantie is bepaald, de vermelding dat de Raad van Nederlandsch Indie gehoord is. Het opperbevel over de in Nederlandsch Indie aanwezige landmagt, competeert aan den Gouverneur-Generaal, die hare officieren aldaar be-noemt en hen op den voet eener algemeene verordening bevordert en ontslaat.⁶ Minder uitgestrekt is het gezag

¹ Art. 47 a.

² Art. 82 b.

³ Art. 27.

⁴ Art. 31 a. b.

⁵ Art. 32, 33.

⁶ Art. 42.

van den Gouverneur-Generaal over de zeemagt, die hare administrative betrekkingen tot het departement der Marine behoudt. Evenwel is de Gouverneur-Generaal ook haar opperbevelhebber en beschikt over de schepen, vaartuigen en derzelve manschappen, in overeenstemming met de Koninklijke voorschriften, zoo als hij het meest oorbaar acht voor de belangen van Nederlandsch Indie.¹ In verband met het opperbevel over leger en vloot, staat de magt van den Gouverneur-Generaal tot authorisatie der burgerlijke of militaire gezaghebbers op bezittingen, buiten Java en Madura, om in geval van oorlog of opstand eene zekere dictatuur te bekleeden, alle maatregelen van welken aard ook zonder eenige uitzondering, in het algemeen belang, voorloopig uit eigen hoofde te nemen, zoo als meer bijzonderlijk de verklaring in staat van oorlog of beleg, de schorsing van Wetten en tijdelijke opheffing van autoriteiten.² Het verklaren van oorlog aan Indische Vorsten en volken, is even als het maken van vrede en andere verdragen, met hen (onder in acht-neming der bevelen des Konings) aan den Gouverneur-Generaal overgelaten.³

Andere voorbeelden der magt van den Gouverneur-Generaal tot behoud der rust en orde in gewone tijden ontmoeten wij in de navolgende bepalingen van het Reg.-Regl. Het bevel tot voorloopige inhechtenisneming van personen die in de termen vallen hetzij van verwijdering

---

¹ Art. 41.

² Art. 43.

³ Art. 44.

uit N. I., hetzij van plaatselijk (positief of negatief) ¹ confinement aldaar, — de schriftelijke vergunning tot vestiging van particulieren op Java en Madura, ² de oprigting van schutterijen of andere gewapende vereenigingen met verpligte deelneming der ingezetenen, ³ — de zorg voor de gehoorzaamheid van alle godsdienstige gezindheden aan de algemeene verordeningen ⁴ — en eindelijk zoowel het verlenen als het intrekken der bijzondere toelating voor Christen leeraars, priesters en zendingen om hun dienstwerk in eenig bepaald gedeelte van N. I. te mogen verrigten. ⁵

De Gouverneur-Generaal benoemt overeenkomstig regels bij algemeene verordeningen vastgesteld, alle ambtenaren, behalve den Luitenant Gouverneur-Generaal, den Vice-President en leden van den Raad van N. I. en den president van het Hooge Gerechtshof. Hij ontslaat of pensionneert op denzelfden voet met dezelfde uitzonderingen waarbij nog deze te voegen dat ook de vice-president en de leden van het hoog gerechtshof (ofschoon de Gouverneur-Generaal hen zelf benoemt) niet dan met hunne toestemming door hem in andere ambtsbetrekkingen mogen worden geplaatst, ⁶ nimmer ontslagen en slechts wegens bepaaldelijk aangewezen redenen mogen worden geschorst. ⁷

¹ Naarmate van aanwijzing of ontzegging van bepaalde verblijfplaats.

² Art. 45, 47.

³ Art. 105 a.

⁴ Art. 113.

⁵ Art. 121.

⁶ Art. 123.

⁷ Zie artt. 49, 8. 94 a en c en 95. Zie de verdere uiteen-

De Gouverneur-Generaal verkiest ook de regenten uit de inlandsche bevolking¹ op Java zooveel mogelijk den zoon of nabestaanden van den vorigen regent.

De bezoldiging en soldijen worden insgelijks door den Gouverneur-Generaal vastgesteld voor zoover de Koning dit niet gedaan heeft.²

De regten van gratie, van straffen bij regterlijke vonnissen in N. I. opgelegd, zoolang de veroordeelden zich aldaar ophouden, (na gehoord advies van het hoog gerechtshof) alsmede van dispensatie, in de gevallen bij de algemeene verordeningen omschreven,³ en na gehoord advies van het hoog gerechtshof voor zooveel regtszaken betreft, zijn eveneens attributen der magt van den Gouverneur-Generaal.⁴

Wijders behooren tot het gezag van den Gouverneur Generaal het oppertoezicht op de directeuren der verschillende takken van algemeen burgerlijk bestuur,⁵ hunne bijeenroeping tot samenwerking als raad van directeuren;⁶ het toezigt op de inlandsche hoofden;⁷ de vaststelling der instructie voor de gewestelijke hoofdamttenaren, de regeling hunner betrekking tot de verschillende collegien en amttenaren, tot de militaire gezaghebbers en

---

zetting van dit punt in onze latere rubriek. De verhouding van den G.-G. tot de Justitie.

¹ Art. 69 *b. d.*

² Art. 50.

³ Verg. o. a. artt. 31, 274 en 420 van het Burgl. W. v. N.-I.

⁴ Art. 52 *a.* art. 53 *a.*

⁵ Art. 64.

⁶ Art. 65.

⁷ Art. 67.

tot de bevelhebbers van 's rijks schepen van oorlog; ¹ de verdeeling der gewesten in regentschappen, de vaststelling hunner instructie en de regeling hunner betrekking tot de Europeesche ambtenaren; ² verdeeling, waar noodig, van de regentschappen in districten onder inlandsche hoofden met de meer vermelde bepalingen ten hunnen opzigte; ³ handhaving tegen alle inbreuken van het regt der inlandsche gemeenten tot verkiezing harer hoofden en bestuurders bchoudens de goedkeuring van het gewestelijk gezag; ⁴ en het geven der vereischte voorschriften aan hoofden van vreemde in N. I. gevestigde Oosterlingen. ⁵

Een aantal andere punten — zoo als met name: de bescherming der Inlandsche bevolking tegen willekeur van wien ook, ⁶ de zorg voor de culturen en voor het heffen der wettige, en het waken tegen onwettige belastingen, ⁷ de aanmoediging van handel, nijverheid en landbouw; ⁸ de zorg voor het onderwijs, ⁹ en met name voor het oprigten van scholen ten dienste der inlandsche bevolking en daartoe betrekkelijke of soortgelijke voorschriften van het reglement — meenen wij hier met stilzwijgen te moeten voorbijgaan omdat ze meer behooren tot de pligten

---

¹ Art. 68 c.

² Art. 69 a. c.

³ Art. 70.

⁴ Art. 71 a.

⁵ Art. 73 b.

⁶ Art. 55.

⁷ Art. 56, 59.

⁸ Art. 60.

⁹ Art. 125.

van den Gouverneur-Generaal dan wel attributen zijner magt uitmaken.

Slechts vermelden wij nog het verleenen van zeebrieven aan schepen of vaartuigen die op Europesche wijze getuigd zijn, en van jaarpassen aan anderen.¹

B. In bijzondere gevallen en omstandigheden.

Zoo de gewone magt van den Gouverneur-Generaal veel overeenkomt met hetgeen men in Europa de uitvoerende magt pleegt te noemen of aan haar als zoodanig toe te kennen, volgt reeds uit den aard der zaak, dat in bijzondere gevallen en omstandigheden waar spoed vereischt wordt en buitengewone maatregelen te nemen zijn de magt, van het hoofd der regering in de Kolonien zich veel verder uitstrekt en onvermijdelijk eene soort van (tijdelijk) absolutisme moet te weeg brengen.

Bij oorlog of opstand heeft de Gouverneur-Generaal een onbeperkt gezag: hij neemt alle maatregelen noodzakelijk voor de belangen van het Rijk en van Nederlandsch-Indie, al wierd daartoe anders de magtiging van het opperbestuur vereischt. Schorsing van wetten en bepalingen van het regerings-reglement, tijdelijke ophoffing van autoriteiten, verklaring van geheel Indie of gedeelte daarvan in staat van beleg of oorlog² met de reeds vermelde bevoegdheid tot delegatie dezer magt in bezittingen buiten Java en Madura. Ziedaar voorbeelden der hem met name toegekende bevoegdheden.

¹ Art. 54.

² Art. 43 a.

Maar ook buiten oorlog of oproer kunnen zich bijzondere gevallen opdoen welker omschrijving moeilijk zoo niet onmogelijk is en waarin de Gouverneur-Generaal het best zelf oordeelt of er redenen bestaan om al dan niet gebruik te maken van de buitengewone magt waarmede hij voor degelijke omstandigheden is bekleed. De voornaamste hiertoe betrekkelijke bepalingen van het tegenwoordige Regerings-reglement zijn deze: De Gouverneur-Generaal mag zelfs zonder overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië ¹ onder nadere bekrachtiging door de wet of goedkeuring van den Koning algemeene verordeningen vaststellen omtrent onderwerpen waarvan de regeling door de wet moet geschieden of aan den Koning is voorbehouden zoolang die regeling niet heeft plaats gehad, ² hij mag op denzelfden voet de afkondiging of uitvoering van wetten of koninklijke besluiten en bevelen uitstellen; ³ ja zelfs geheel of gedeeltelijk buiten werking stellen voor geheel Nederlandsch-Indië of gedeelte daarvan; wetten en verordeningen door den Koning of in zijnen naam door Commissarissen-Generaal gemaakt of goedgekeurd. Als verordeningen door den Koning gemaakt gelden ten deze de bestaande organisatiën der verschillende takken van bestuur en de aangenomen gewigtige beginselen der regering ook die het stelsel der belastingen betreffen hoezeer niet uitdrukkelijk door den Koning bekrachtigd. ⁴

¹ Art. 30 *b*.

² Art. 21 *a*.

³ Art. 22 *a*.

⁴ Art. 24.

De algemeene verordeningen — hetzij ons vergund dit hier als ter zijner plaatse nog bij te voegen — waarbij de Gouverneur-Generaal naar aanleiding van het gezegde, onderwerpen ter competentie van de wet of het opperbestuur, zelf regelt, wetten of besluiten van het opperbestuur, buiten werking stelt, blijven ondanks afkeuring van hooger hand in Nederlandsch-Indie hare verbindende kracht houden, totdat hare intrekking door den Gouverneur-Generaal is afgekondigd.¹

Een ander opzichzelve en vooral door hetgeen in den jongsten tijd plaats had zeer belangrijk punt is: de magt van den Gouverneur-Generaal om behoudens nadere goedkeuring van de wet de tarieven van in-, uit- en doorvoer tijdelijk te wijzigen.²

Ten slotte zij hier vermeld dat den Gouverneur-Generaal, wanneer zijne ziekte of afwezigheid dit vereischt, het dagelijksch beleid der zaken op zoodanige voet en voor zoodanigen tijd als hij noodig oordeelt kan opdragen aan den Luitenant-Gouverneur-Generaal, of bij ontstentenis van dezen aan den Vice-President en deze niet tegenwoordig zijnde aan het (in benoeming) oudste lid van den Raad van Nederlandsch-Indie.

§ 3. *Zijne verhouding tot de Justitie.*

Het spreekt van zelf dat het bestuur geenerlei of nagenoeg geenerlei invloed mag hebben op de Justitie. De scheiding tusschen administratief en regterlijk gezag, reeds

¹ Art. 26.

² Art. 129 b.

vroeg in Nederlandsch-Indie en gelijktijdig met de invoering eener codificatie en magistrature gehuldigd is gedurig en thans niet het minst gehandhaafd. Het beginsel bij zoovele vroegere regerings-reglementen vastgesteld is hetzelfde gebleven en geldt nog heden, namelijk het verbod van alle tusschenkomst in zaken van Justitie door de regering, voor zooverre die tusschenkomst niet bij het reglement is toegestaan.¹

In welke gevallen de regering in zaken van Justitie mag tusschenkomen blijkt uit eenige voorbeelden welke wij nu aanhalen.

De Gouverneur-Generaal beslist volgens regels eener algemeene verordening jurisdictie geschillen, die plaats hebben hetzij tusschen den militairen en burgerlijken regter, hetzij tusschen de regtbanken en de inlandsche priesters en hoofden.²

Uit eene vroegere rubriek herhalen wij een hiermede verwant punt, de beslissing der conflicten tusschen het regterlijk en het administratief gezag door den Gouverneur-Generaal in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indie.

Het verlof van den Gouverneur-Generaal is noodig om eene burgerlijke regtsvordering in te stellen tegen inlandsche hoofden en vorsten,³ om vorsten, regenten of andere inlandsche grooten als getuigen te roepen voor den strafregter,⁴ om hen in strafzaken te vervolgen.⁵ Gelijk

¹ Art. 81.

² Art. 83.

³ Art. 84.

⁴ Art. 414 Regl. Strv.

⁵ Art. 84.

verlof wordt vereischt voor vervolging wegens ambtsmisdrijf (behoudens tengevolge van ontdekking op heeter daad) van ambtenaren die in strafzaken onder het hoog gerechtshof resorteren.¹ Evenmin mag tegen deze ambtenaren (waartoe o. a. de vice president en de leden van den Raad van Nederlandsch-Indie behooren) zonder authorisatie van den Gouverneur-Generaal een regterlijk bevel van gevangenneming worden ten uitvoer gelegd, onverminderd de voorloopige aanhouding bij ontdekking op heeter daad.²

De executie van doodvonnissen in gewone tijden en omstandigheden hangt af van den fiat van den Gouverneur-Generaal die daaromtrent niet beschikt dan na advies van den hoogsten burgerlijken of militairen regter.³

De Gouverneur-Generaal heeft wijders de magt om den President, Vice-President of eenig lid van het Hoog-Geregtshof onder toekenning van wachtgeld in zijn ambt te schorsen bijaldien zoodanig ambtenaar in een of meer der navolgende gevallen en omstandigheden verkeert: 1° Veroordeeling tot gevangenisstraf wegens misdrijf. 2° Geregte staat van kennelijk onvermogen. 3° Gijzeling wegens schulden. 4° Plaatsing onder curatele. 5° Uit het oog verliezen der ambtswaardigheid. 6° Gebleeke wangedrag. 7° Onzedelijkheid. 8° Merkelijke achteloosheid. 9° Ongeschiktheid door ouderdom of aanhoudende ziels- of lichaams-ziekte.

Het competente forum civiele van den Gouverneur-Generaal, wanneer hij als gedaagde wordt aangesproken,

¹ Art. 100.

² Art. 100.

³ Art. 92.

is voor zakelijke regtsvorderingen de gewone Regter en voor alle overige het Hooge Gerechtshof.¹ In strafzaken mag de Gouverneur-Generaal niet eens als getuige voor den Nederlandsch-Indischen Regter geroepen worden veel min dus als beklaagde. Voor het onaannemelijk geval dat de Gouverneur-Generaal een strafbaar feit zoude gepleegd hebben, ware bij overtredingen de gewone competente regter in Nederland en de Hooge Raad wegens andere en ambtsmisdrijven.²

§ 2. *Zijne verhouding tot den Raad van
Nederlandsch Indië.*

De Gouverneur-Generaal kan den Raad presideren (of door den Luitenant-Gouverneur-Generaal laten presideren) zoo dikwijls hij het noodig oordeelt. Hij stemt niet mede,³ behalve in de volgende vergaderingen. wegens gemis van overeenstemming in de gevallen, waarin het Reglement zulks wenscht, als wanneer hij zelfs bij staking eene beslissende stem heeft.⁴

In bijzondere gevallen kan de Gouverneur-Generaal andere ambtenaren, alsmede officieren der land en zee-magt, gelasten de vergaderingen van den Raad bij te wonen, tot het geven van mondelinge inlichtingen; bij

¹ Art. 98. Regl. op Regts-Vord. art. 159. Regl. op de Regterlijke O. en beleid der Jus. in N.-I.

² Art. 101. Regl., art. 92. der Wet op de Regterlijke O. en beleid der Jus. in (Nederland).

³ Art. 7 c.

⁴ Art. 30 c.

vacature van een lidmaatschap, de voorloopige waarneming opdragen aan een der Candidaten, die hij, na overleg met den Raad, op de aanbevelingslijst voor het opperbestuur plaats (welke lijst ten minste een dubbel tal moet bevatten), bij vacature van het vice-Presidentschap het in benoeming oudste Raadslid daarmede voorloopig bekleeden. Ook heeft de Gouverneur-Generaal de magt om leden van den Raad met commissien of bijzondere zendingen in Nederlandsch Indie te belasten, mits behalve de vice-Præsident twee leden op de hoofdplaats aanwezig blijven.

Als adviserend ligchaam zien wij den Raad van Nederlandsch Indie optreden in alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waarin dit Collegie door den Gouverneur-Generaal, hetzij uit eigen hoofde of naar aanleiding der bestaande organieke wetten of bestaande voorschriften, geraadpleegt wordt. Deze raadpleging is bevolen ten aanzien van:

- 1°. Alle op last van den Gouverneur-Generaal ontworpen instructien en reglementen, over het algemeen of gewestelijk bestuur.
- 2°. De verklaring van oorlog aan Indische Vorsten en volken, het maken van vrede of andere verdragen met hen, en over het algemeen elke regeling der staatkundige betrekkingen met deze Vorsten en volken.
- 3°. De algemeene begrooting van ontvangst en uitgaven.
- 4°. De algemeene strekking der maatregelen door het burgerlijk gezag genomen of te nemen, in geval van oorlog of opstand.
- 5°. Buitengewone maatregelen van gewigtigen aard.

6°. Benoemingen tot gewigtige ambten, ter aanwijzing van den Koning.

Om het even of deze raadpleging ingevolge de Wet, dan wel vrijwillig geschiedt, blijft de beslissing aan de Gouverneur-Generaal alleen, die van zijn besluit aan den Raad kennis geeft. Voor welke onderwerpen¹ het Reglement overeenstemming van den Gouverneur-Generaal met den Raad van Nederlandsch Indie gebiedt, hebben wij reeds vroeger uiteen gezet, en bepalen ons derhalve hier tot de vermelding der gevolgen bij het gemis dezer overeenstemming. De Gouverneur-Generaal, roept alsdan de uitspraak des Konings in, maar mag bij periculum in mora terstond op eigen gezag en verantwoordelijkheid alle maatregelen nemen, die hij oorbaar acht. Voor het nemen dezer maatregelen, deelen echter de Gouverneur-Generaal, de vice-President en de leden van den Raad aan elkander schriftelijk hunne gevoelens mede; daarna, in eene vergadering van den Raad, waartoe ook opgeroepen worden en moeten verschijnen, de leden welke zich elders op Java en Madura, met Regeringscommissien of zendingen, bevinden, heeft onder praesidie van den Gouverneur-Generaal, over de bewuste zaak eene nadere deliberatie plaats, en heeft de Gouverneur-Generaal in zoodanige zitting ook eene stem en bij staking eene beslissende.

De Gouverneur-Generaal mag voorstellen van de Raad, na onderzoek, buiten gevolg laten, in welk geval hij van zijn besluit aan den Raad kennis geeft.²

¹ Art. 30.

² Art. 35 a. c.

Met een buitengewoon, gheel exceptioneel opperste gezag is de Raad van N. I. bekleed. Wij bedoelen de ontheffing, onder nadere Koninklijke goedkeuring, van den Gouverneur-Generaal van de uitoefening zijner waardigheid. Zulks kan alleen geschieden in een geval dat zich zelden en naar wij hopen nimmer in de annalen van het N. O. I. bestuur zal voordoen, n. m. bij krankzinnigheid van den Gouverneur-Generaal.

Hoe ten dezen gehandeld wordt is met zorg nauwkeurig en uitvoerig omschreven bij de Org. Wet van 2 Sept. 1854.

§ 4. *Zijne verhouding tot het Opperbestuur.*¹

De Gouverneur-Generaal oefent zijne magt uit, namens den Koning. Die magt is dus gedelegeerd, waaruit reeds van zelve volgt dat wetten en koninklijke besluiten haar begrenzen. De ambtseed van den Gouverneur-Generaal bevat dan ook gehoorzaamheid en trouw aan den Koning, getrouwheid aan de Grwt. en zoowel het gedurige onderhouden als doen onderhouden van het reglement op het beleid der regering van N. I. en van alle andere der voorgeldende verordeningen.

---

¹ De inlassing van art. 59 der Grdwt. van 1848, dunkt ons hier niet geheel van onpas te zijn; de tekst luidt als volgt: De Koning heeft het opperbestuur der Koloniën en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen. De reglem. op het beleid der Regering aldaar worden door de wet vastgesteld. Het muntstelsel wordt door de wet vastgesteld. Andere onderwerpen deze koloniën en bezittingen betreffende worden door de wet geregeld, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan.

Het Regerings Regl. bevat vele bepalingen, waarin het Opperbestuur zich met betrekking tot de magt van den Gouverneur-Generaal ook in N. I. doet kennen en gelden. Daartoe behooren: o. a. (want ons bestek gedoogd niet ze alle hier op te noemen, hetgeen trouwens voor het onderwerp dezer verhandeling ook overbodig mag heeten) vaststelling der tarieven der in-, uit- en doorvoer,¹ het vereischte eener koninklijke autorisatie voor nieuwe vestigingen op de eilanden van den O. I. Archipel,² alsmede voor het aannemen van vreemde ridder-teekenen, titels, waardigheden en rangen door de ingezetenen van N. I. Wijders de gewestelijke verdeeling van het grondgebied in N. I. door den Koning,³ de woorden bij het formulier van alle afkondigingen (hetzij van wetten, besluiten of ordonnantien) te bezigen n. m. in naam des Konings. De regtspraak⁴ en het verleen van zeebrieven⁵ geschiedt op dezelfde wijze.

Een aantal andere voorbeelden⁶ ware gemakkelijk naast de zooeven genoemde aan te halen. Wij gelooven echter met de laatste te kunnen volstaan en omdat reeds vroeger het een en ander dien aangaande ter sprake kwam en omdat wij volledige bekendheid der lezers met het tegenwoordige Regerings-Reglement van Nederlandsch-Indie veronderstellen.

Hetzij ons derhalve vergund om onmiddelijk over te

¹ Door de wet zie art. 129.

² Art. 63.

³ Art. 68.

⁴ Art. 74.

⁵ Art. 54.

⁶ Zie artt. 26, 25, 26, 30, 35 b, 45 G, 46 b, 47 d, 95 e enz.

gaan tot de behandeling van een nieuw punt onafscheidelijk van het voorafgaande en een regtstreeks gevolg der verhouding van den Gouverneur-Generaal tot het opperbestuur in het moederland, namelijk tot de verantwoordelijkheid van den Gouverneur-Generaal.

Het leidend beginsel ¹ ten dezen is de verantwoordelijkheid aan den Koning van den Gouverneur-Generaal met opzigt tot de uitoefening zijner waardigheid onverminderd het groot ² regt der Tweede Kamer der Staten-Generaal tot vervolging wegens ambtsmisdriven.

De Gouverneur-Generaal pleegt ambtsmisdriven: ³

a. Wanneer hij uitvoering geeft of doet geven;

1°. Aan Koninklijke besluiten of beschikkingen niet voorzien van de vereischte mede-onderteekening van een der hoofden van de ministeriele departementen. ⁴

2°. Aan Koninklijke besluiten of beschikkingen waarvan hem de uitvoering niet is opgedragen door den Minister van Kolonien.

b. Wanneer hij opzettelijk nalaat of grovelijk verzuimt uitvoering te geven of te doen geven aan voorschriften van dit Reglement en aan andere voor Nederlandsch-Indie verbindende wetten en verordeningen, alsmede van Koninklijke besluiten of beschikkingen en aan geslotene verdragen voor zoover die uitvoering door den Minister van Kolonien aan hem is opgedragen.

---

¹ Art. 37.

² Art. 159 Grdw. t.

³ Art. 38.

⁴ Art. 73. Grdw. d.

c. Wanneer hij beschikkingen neemt of bevelen geeft waardoor hij wist of weten moest dat bepalingen van dit reglement, van andere voor Nederlandsch-Indie verbindende wetten of algemeene verordeningen of van geslo- tene verdragen, worden geschonden.

De beregting van zoodanige misdrijven heeft plaats bij den Hoogen Raad.¹

De straffen² zijn in de gevallen hierboven sub lit. *a.* 1°. en *c.* vermeld, behalve de vervallenverklaring van amb- ten, waardigheden, titels en aanspraak op pensioen, eene verbanning voor een tijd van drie tot tien jaren of ge- vangenis van drie maanden tot drie jaren. Wat betreft de onder letter *b.* opgenoemde misdrijven hiertegen be- dreigt de wet bij opzettelijke nalatigheid verbanning van 1—3 jaren of gevangenis van 3 maanden tot 3 jaren; terwijl het den regter overgelaten is om tevens de be- wuste vervallenverklaring al dan niet uit te spreken. Grof verzuim echter wordt enkel met de vervallenverkla- ring van ambten, waardigheden en titels gestraft; waarbij de regter nog het verlies op de aanspraak op pensioen mag voegen.

Voor de rubriek *a.* 2°, welke een delict omschrijft waaraan een Minister in Nederland zich nimmer kan schuldig maken, bepaalt dan ook de Wet op de ministeriële verantwoordelijkheid, geene bijzondere straf. Ten onregte zoude men echter hieruit tot straffeloosheid besluiten,

¹ Art. 159. Grdw. en art. 92. Wet op R. O.

² Art. 33. Regl. Verg. 3, 29, 30 der wet van 22 April 1855. (Nederl. Stbl. 33, houdende regeling der verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen.

want de genoemde Wet ¹ voorziet hier in en handhaaft voor de niet omschreven ambtsmisdrijven, de bepalingen der gewone strafwetten. Deze ² bedrijgt tegen alle ambtsmisdaden, waarop de Wet geene zwaardere straf stelt, dus ook tegen uitvoering van Koninklijke besluiten en beschikkingen door den Gouverneur-Generaal zonder last van den minister van Kolonien, eene correctionele gevangenisstraf van 1—3 jaren, met of zonder geldboete van 10—500 gulden, en ontzetting (geheel of gedeeltelijk) van de burgerschapsregten van sommige burgerlijke regten, gedurende vijf tot tien jaren. De ontzetting van het waarnemen van ambten of bedieningen moet in dit geval worden uitgesproken, ³ behalve indien de omstandigheden het misdrijf schijnen te verkleinen, ⁴ als wanneer de regter bevoegd wordt, om de gevangenisstraf tot zelfs 3 dagen en de geldboeten tot 15 gulden te verminderen, en deze straffen gezamenlijk of eene derzelve afzonderlijk op te leggen.

---

¹ Art. 35.

² Zie art. 167 C. P. zoo als het is gewijzigd bij art. 6, 8 der wet van 29 Junij 1854 (Stbl. n°. 102). houdende eenige veranderingen in de straffen op misdrijven gesteld.

³ Art. 8. Wet 29 Junij 1854 Stbl. n°. 102.

⁴ Art. 463. C. P. in verband met art. 20 der reeds aangehaalde wet van 29 Junij 1854.

T H E S E S.

I.

Non facio cum Cl. HUSCHKE Schiffsdarlehn des Callimachus (Z. fr. C. R. und P. 1852.) in lege 122. § 1. de V. O. legendum esse „et quum ante idus supra scriptas secundum conventionem mercibus in navem impositis post idus enavigavit“ nec cum Cl. v. ASSEN (Jaarboeken 58) „perventurus serius enavigaverit.“

II.

Nulla antinomia inter L. 45. pr. Dig. de solut. et L. 34. Dig. de pig act. (13, 7.)

III.

Non facio cum Unterholzner statuente (verjährungslehre I. p. 473.) usucapionem impletam jacente hereditate non prodesse heredi, si ante aditionem ab extraneo res sit possessa.

IV.

Facio cum ADAM SMITH (wealth of nations II. p. 453.)
Representatives of colonies might be admitted in the British parliament with good effect.

V.

Superiori ordinum generalium coetui concedenda fuisset
facultas emendandi legum specimina.

VI.

Si famulus pecuniam quam dominus ei commisit inter-
vertit puniendus est ex art. 408. C. P. minime vero
secundum praecepta articuli 386. n. 3. C. P.

VII.

Art. 334. C. P. non spectat corruptionem minorum
propriae libidinis causâ.

VIII.

Fidejussor *pro invito* obligatur.

IX.

In art. 1054. C. C. testator totius hereditatis posse-
ssionem dare potest executori licet adsint heredes quibus
legitima portio debetur.

X.

Mater quae tutelam liberorum suorum recusaverat, his
testamento tutorem dare nequit.

XI.

Non facio cum adnotatoribus Amstelodamensibus ad art. 896. C. M. decoctorem a tribunali audiendum esse creditoribus se restitutioni opponentibus.

XII.

Art. 285. C. M. minus probandus.

XIII.

Improbanda sententia tribunalis Amstelodamensis 26. April 1855, probationem per testes admittendam esse si actor tamquam mercator contractum fecit e. g. vendendo iis qui mercatores non sunt.

XIV.

De enkele standaard voor munt is boven de dubbele te verkiezen.

XV.

Het rondventen behoort niet belet te worden.

XVI.

Het mercantile stelsel berustte op verkeerde beginselen.
